Kadernota 2024

Goed voor elkaar

Laarbeek
Waterpoort
van de Peel

Juni 2023

Inhoudsopgave

Inleiding **3**
Algemeen 3
Leeswijzer 4
Procedure behandeling kadernota 5
Financiële positie 2024-2027 ..... **6**
Programma 1 Burger en bestuur **12**
Programma 2 Veiligheid **16**
Programma 3 Woon- en leefklimaat **19**
Programma 4 Economie en werkgelegenheid **30**
Programma 5 Gezondheid, welzijn, zorg en onderwijs **33**
Programma 6 Financiën en bedrijfsvoering **43**
Financiële kaderstelling **49**
Algemeen 49
Financiële uitgangspunten 2024-2027 49

Inleiding

Algemeen

Voor u ligt de Kadernota 2024. Een document waarmee we keuzes inzichtelijk willen maken om de koers voor de komende jaren uit te zetten om het Bestuursakkoord ’22-’26 te realiseren. Laarbeek wil koersvast zijn, maar navigeert in woelig water.
De afgelopen jaren waren onstuimig. Laarbeek had, net als andere gemeenten, te kampen met verschillende crises zoals de Covid-pandemie, internationale conflicten met gevolgen voor de energieprijzen en inflatie, en de asiel- en huisvestingscrisis. De operationele en financiële impact hiervan is groot geweest.

Zo heeft de Hervormingsagenda Jeugd (HVAJ) verstrekkende gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van het sociaal domein in Laarbeek: hoe kunnen we de kosten omlaag brengen en tegelijkertijd goede zorg blijven bieden aan de Laarbeekse jeugd? We geloven in de gezamenlijke koers in regio Peel en kiezen ervoor om ons sociaal domein nu niet rigoureus te herinrichten, maar pragmatisch met de gewijzigde kaders om te gaan.
We ontwikkelen een centrale toegang voor het sociaal domein. Daarmee willen we onder andere bereiken dat het voor inwoners duidelijk wordt waar zij terecht kunnen voor informatie, advies en vraagverheldering. Daarnaast blijven we werken aan de duurzaamheid van het gemeentelijk vastgoed.

Op het gebied van veiligheid vraagt de strijd tegen ondermijning voortdurende alertheid en gezamenlijk optreden.

Als Brainport-gemeente biedt de economische voorspoed veel kansen, maar tegelijkertijd brengt de schaalsprong ook uitdagingen met zich mee. Denk daarbij aan de mobiliteitsproblemen en de grote vraag naar bedrijfslocaties en betaalbare woningen. Ook landelijk zijn er diverse ontwikkelingen die hun weerslag zullen hebben in Laarbeek, zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Woningbouw, economie, mobiliteit, duurzaamheid, groen en water vragen om een plek in de beperkte fysieke ruimte en het zoeken naar een zorgvuldige balans wordt steeds complexer. Er is sprake van een spreekwoordelijke strijd om de ruimte, waarbij we als gemeente weldoordachte besluiten moeten nemen.

De grote hoeveelheid en diversiteit aan ontwikkelingen vraagt om intensivering van onze inzet in de regionale overlegstructuren, en ingrijpende keuzes op inhoud. We gaan daarom werken met een vast kernteam van specialisten met daaromheen een flexibele schil om zo beter in te kunnen spelen op (regionale) opgaven en de lopende plannen in de leefomgeving te realiseren. Deze opzet past binnen de doorontwikkeling van onze organisatie die we doorvoeren op basis van het door de raad goedgekeurde transitieplan.

In deze kadernota schetsen we die ontwikkelingen bij de betreffende programma's en hoe we die kunnen inpassen in ons beleid en onze ambities.

Financieel gezien is onze positie sterk.
We hebben een begroting met een omvang van € 67,4 miljoen en onze financiële reserves zijn toegenomen door de overschotten in de jaarrekeningen van de afgelopen jaren tot ruim € 55 miljoen. Daarmee is niet alleen onze financiële reserve is uitstekend te noemen. Ook onze begroting is robuust om op een verantwoorde manier de onzekerheden als het ware in te bouwen.

De landelijke uitdagingen en onze sterke financiële positie vormen een goede uitgangspositie om onze ambities voor deze bestuursperiode waar te maken.

Voor de komende jaren blijft het financieel perspectief onzeker. De discussie over de rijksbijdragen vanaf 2026 loopt nog. En ook voor 2024 en 2025 staat er druk op de jaarlijkse (structurele) financiële bijdrage van het Rijk waar we voor een belangrijk deel van afhankelijk zijn en blijven.
We bieden u dan ook een kadernota aan die in de eerste twee jaarschijven (’24 en ’25) sluitend is. Dus tot het jaar 2026, het jaar waarover het Rijk nog geen definitief financieel perspectief heeft afgegeven. Voor de langere termijn is meer duidelijkheid en mogelijk een aantal keuzes nodig. In deze kadernota schetsen we een drietal oplossingsrichtingen. Op basis hiervan doen wij uw raad een voorstel om de uitgangspunten voor de begroting 2024-2027 vast te stellen. Net als in afgelopen jaren is deze kadernota daarmee de basis voor de begroting die wij u begin oktober zullen aanbieden. Vanuit onze stabiele financiële positie zien wij dit proces in aanloop naar de begroting met vertrouwen tegemoet.

Leeswijzer

In de inleiding vindt de aanbieding plaats van deze Kadernota 2024, waarna de leeswijzer en procedure van behandeling van de Kadernota kort wordt toegelicht.

Vervolgens wordt de financiële positie 2024 t/m 2027 weergegeven met een toelichting op het gepresenteerde meerjarenperspectief. Beginnend met een samenvattend geactualiseerd financieel overzicht van de financiële positie 2024-2027. Daarbij wordt stapsgewijs de financiële ontwikkeling weergegeven; in de basis de primitieve begroting 2023 naar uiteindelijk de financiële beginstand van deze Kadernota 2024. Deze stand is gelijk aan de eindstand van de 1e tussenrapportage 2023. Daarna volgt een nadere (financiële) uiteenzetting per programma. Daarbij worden alle verwerkte voorgestelde bijstellingen nader toegelicht.
Vanuit het Bestuursakkoord gemeente Laarbeek 2022-2026 "*Samen aan zet!*" zijn per programma naast de ontwikkelingen tevens de ambities/afspraken opgenomen. Een uitwerking van de geformuleerde ambities/afspraken per programma in de vorm van ‘*Wat gaan we ervoor doen in 2024?*’ zal pas bij de samenstelling van de Begroting 2024 worden toegevoegd.

Als laatste onderdeel worden in de financiële kaderstelling met name de financiële uitgangspunten gepresenteerd, welke de basis zullen zijn bij de verdere uitwerking en samenstelling van de Begroting 2024 met bijbehorend meerjarenperspectief 2025-2027.

Procedure behandeling kadernota

Bij de samenstelling van deze Kadernota 2024 heeft het college de integrale afweging gemaakt voor het beschikbaar stellen van (extra) financiële middelen voor beleidsvoornemens. Deze voorstellen zijn vertaald in deze Kadernota, die middels algemene beschouwingen door de raad, hun verdere uitwerking zullen gaan krijgen in de Begroting 2024.
Hiermee wordt dit jaar weer een Kadernota 2024 in volle omvang (beleid en financiën) gepresenteerd.

Financiële positie 2024-2027

In dit hoofdstuk wordt eerst een samenvattend financieel beeld 2024-2027 gepresenteerd met een uitgebreide toelichting op het gepresenteerde meerjarenperspectief. Daarna volgt een nadere uitwerking per programma.

Ontwikkeling exploitatiesaldo

Onderstaande tabel geeft het verloop van het exploitatiesaldo in het meerjarenperspectief inclusief de mutaties uit de Kadernota 2024 weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**536**	**858**	**17**	**-1.587**
Mutaties tot en met mei	-10	-10	-10	-10
1e Tussenrapportage 2023	-926	-926	-928	-928
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-401**	**-79**	**-922**	**-2.525**
Gemeenschappelijke Regelingen	-827	-949	-1.011	-1.057
Bestaand beleid	-2.582	-1.453	-1.441	-1.478
Nieuw beleid	-1.313	-588	-588	-743
Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire	829	734	34	789
OZB	154	158	160	160
Kadernota 2024-2027	**-4.140**	**-2.178**	**-3.768**	**-4.855**

Hoe is deze tabel opgebouwd?

Het financieel vertrekpunt is de vastgestelde begroting 2024 met bijbehorend meerjarenperspectief 2025-2027 inclusief de gevolgen van het daarin opgenomen meerjarig dekkingsplan. Daarna zijn de financiële gevolgen verwerkt van de vastgestelde begrotingswijzigingen tot en met de raadsvergaderingen van mei 2023, aangevuld met de financiële gevolgen van de vast te stellen 1e tussenrapportage 2023 (conform raadsvoorstel 6 juli 2023).

In aanloop naar de samenstelling van de begroting 2024 vindt in deze Kadernota 2024 de verwerking plaats van diverse voorgestelde bijstellingen in de vorm van:

- Gemeenschappelijke Regelingen: dit betreft de verwerking van de financiële gevolgen van de gepresenteerde concept-begrotingen van diverse gemeenschappelijke regelingen;
- Bestaand beleid: dit betreft voorstellen voor het beschikbaar stellen van middelen of bijstellingen of onderwerpen, die bestaand beleid betreffen;
- Nieuw beleid: dit betreft voorstellen voor het beschikbaar stellen van (nieuwe) middelen voor nieuwe beleidsonderwerpen;
- Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire: bijstelling van de algemene uitkering als gevolg van circulaires;
- OZB: dit betreft de reguliere bijstelling van OZB-opbrengst op basis van bestaande beleidsafspraken.

De Kadernota 2024 geeft een inhoudelijk fundament op basis van het Bestuursakkoord gemeente Laarbeek 2022-2026 '*Samen aan zet!*' voor het financieel meerjarenperspectief van de Begroting 2024 om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting.

Hoe gaan we verder met dit financieel perspectief?

Zoals in de inleiding aangegeven is het op basis van dit onzekere financieel perspectief nodig om een aantal uitgangspunten te veranderen die we in de afgelopen jaren hebben gehanteerd om te komen tot een sluitende begroting.
De voorgestelde wijzigingen betreffen:

	Uitgangspunten tot nu toe	Wijziging uitgangspunten
1	Alle incidentele en structurele lasten zijn gedekt	Alleen de structurele baten en lasten zijn in evenwicht. Evt. incidentele tekorten komen ten laste van het jaarrekeningresultaat en daarmee van de algemene reserve
2	Minimaal het laatste begrotingsjaar moet sluitend zijn	Minimaal het 1e begrotingsjaar moet sluitend zijn.
3	Bij de kadernota wordt een sluitende begroting gepresenteerd	Indien de kadernota in het 1e begrotingsjaar niet sluitend is, stelt de raad oplossingsrichtingen vast op basis waarvan het college bij de begroting een sluitend voorstel doet
4	Wat blijft als fundament is dat we onze financiële positie niet goed maar uitstekend willen houden. • Onze financiële weerstandsratio blijft met minimaal 2 uitstekend. (deze is nu 4 waarbij de minimum norm 1 is) • Een robuuste begroting waarbij we structurele lasten met structurele baten zullen dekken.	

De redenen voor deze wijzigingen zijn als volgt:

1. Incidentele baten en lasten kunnen per jaar sterk veranderen. Voor een stabiel financieel beleid is het beter om uit te gaan van het structurele resultaat. Incidentele uitgaven gaan uiteindelijk ten laste van de algemene reserve. Het financieel beleid hierop is dat deze algemene reserve twee keer zo groot moet zijn dan het benodigde weerstandsvermogen om risico's te kunnen dekken. Op 1 januari 2023 is de weerstandscapaciteit bijna 4 keer zo groot dan de benodigde capaciteit.
2. Door landelijk beleid hebben alle gemeenten in de laatste begrotingsjaren te maken met een groot tekort. Het voorstel is om voor deze jaren niet te streven naar een sluitend financieel perspectief. Daarmee geven we het signaal naar de Rijksoverheid dat dit voor ons tot niet aanvaardbare consequenties kan leiden.
3. De Rijksbijdrage vormt voor ons een belangrijke dekkingsbron in de begroting. We krijgen op basis van de meicirculaire heel laat inzicht in deze Rijksbijdrage. Zeker in tijden van kortingen en bezuinigingen door het Rijk kan dit leiden tot een niet structureel sluitend perspectief in het 1e begrotingsjaar. Door wel een aantal oplossingsrichtingen voor te leggen maar nog geen definitieve keuze daarover in deze kadernota te maken heeft het college de mogelijkheid om een meer afgewogen dekkingsplan op te stellen ter besluitvorming voor de raad in november.

Wat blijft is het uitgangspunt dat we een sterke financiële reserve en een robuuste begroting willen behouden. Onze reservepositie is op dit moment uitstekend en dat blijft zo. En door meer tijd te nemen voor goede afwegingen blijven we in tijden van financiële turbulentie goed in staat om een goed onderbouwde en daarmee robuuste begroting op te zetten.

Toelichting meerjarenperspectief 2024-2027 en beschouwing
Het resultaat van 2024 bestaat deels uit incidentele baten en lasten en deels uit structurele posten.

Structureel evenwicht

Onderstaande tabel geeft de splitsing van het exploitatiesaldo uit het meerjarenperspectief naar incidenteel en structureel weer.

bedragen x 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief 2025	2026	2027
Structureel	-535	-469	-3.747	-4.864
Incidenteel	-3.605	-1.709	-21	10
Saldo Kadernota 2024	**-4.140**	**-2.178**	**-3.768**	**-4.855**

Dit overzicht geeft inzicht hoe het geraamde exploitatieresultaat over de periode 2024-2027 is opgebouwd qua verdeling naar het saldo van zowel structurele als incidentele baten en lasten. Voor de beoordeling van de stabiliteit van onze begroting is de provincie met name geïnteresseerd in het structurele saldo.

Zoals in voorgaande hoofdstuk aangegeven is het voor de financiële sturing belangrijk om onderscheid te maken tussen het incidenteel en structureel resultaat.

1. STRUCTUREEL: De begroting moet minimaal in het 1e begrotingsjaar structureel sluitend zijn en
2. INCIDENTEEL: Het weerstandsvermogen moet voldoende zijn om de incidentele lasten te kunnen dekken waarbij de ratio minimaal 2 blijft.

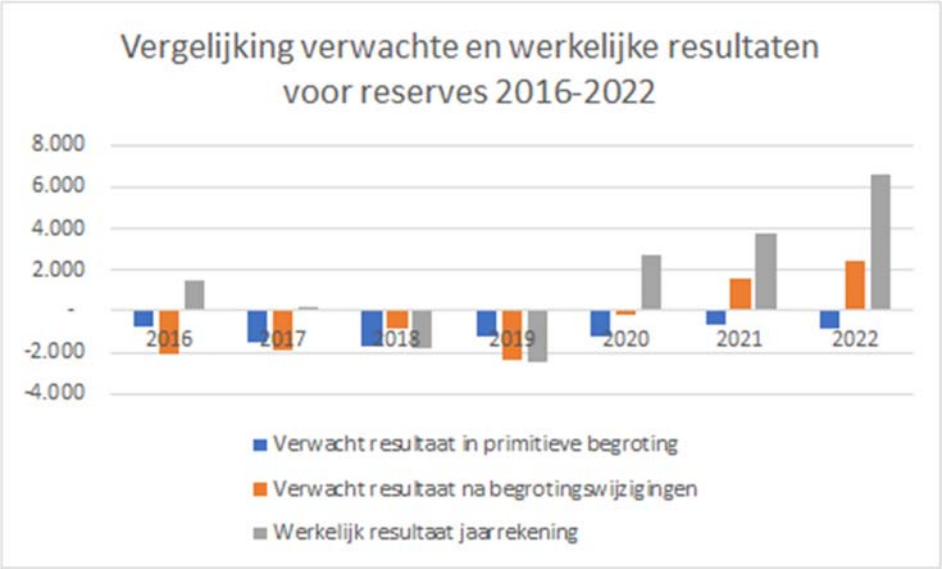
1. Structureel sluitende begroting, minimaal in het 1e jaar
Uit dit perspectief blijkt dat we hiermee nog niet voldoen. Het 1e begrotingsjaar 2024 is niet structureel sluitend. Hierna geven we mogelijkheden aan en doen we een voorstel waardoor we alsnog een structureel sluitende kadernota voor in elk geval 2024 en 2025 presenteren. Dat betekent wel dat we in nog aanvullende keuzes moeten maken als we aannemen dat dit beeld niet significant positief zal worden op basis van de septembercirculaire waar we uiteindelijk onze begroting op baseren.

Om in 2024 een structureel sluitende begroting te presenteren moeten we dus minimaal € 535.000 "vinden".
Hiervoor stellen we de volgende oplossingsrichtlijnen waar de raad een principe-uitspraak over kan doen wat wel of niet wenselijk is. Dit is voor het college dan de basis om de begroting op te stellen.

Oplossingsrichting 1:
We hebben de afgelopen jaren overschotten gerealiseerd. Deels kwam dit door incidentele meevallers. Deels heeft het ook te maken met het feit dat we in een begroting "veiligheden" inbouwen en stapelen. Hoe komt dit?
Ons diensten- en productenpakket is heel divers. Om dat financieel te kunnen beheersen verdelen we onze begroting uiteindelijk in meer dan 400 producten en diensten waarvoor we meer dan 2700 budgetten hebben ingericht. De meeste van onze medewerkers beheren één of meer budgetten. Zij onderbouwen uiteraard zo goed mogelijk wat ze nodig hebben voor de producten/diensten waar zij voor moeten zorgen. In de basis zijn de meeste mensen echter

risicomijdend dus bij de inschatting van uitgaven en inkomsten zijn veel mensen aan de voorzichtige kant.
Door de voorzichtigheid op de meeste budgetten "in te bouwen" is de kans dus groter dat er uiteindelijk meer "plussen" dan "minnen" zijn. Daardoor is de kans groter dat er uiteindelijk op het totaal een meevaller zal zijn. Alleen het is op voorhand niet te zeggen waar die plussen en minnen zullen vallen. Dat hangt van economische, sociale en demografische ontwikkelingen en ook bijv. van het weer. Denk bij dat laatste bijvoorbeeld aan gladheidsbestrijding wat uiteraard sterk afhankelijk van het weer.

Dit fenomeen van meer plussen dan minnen heet onderuitputting van budgetten. In onderstaande grafiek brengen we dat in beeld.

Deze grafiek geeft aan wat de verwachte resultaten waren bij de begroting, de 2e tussenrapportage en de uiteindelijke resultaten bij de jaarrekening. Het gaat daarbij over het resultaat vóór de mutaties (onttrekkingen/toevoegingen) in reserves. Dat is vanaf 2024 en verder ook het resultaat waar we op sturen om structureel sluitend te zijn.
Wat is dan nu het beeld van de onderuitputting:

- Het verschil tussen de blauwe en grijze kolom geeft aan dat in alle jaren met uitzondering van 2019 het verwachte resultaat bij de begroting lager was dan uiteindelijk bij de jaarrekening.
- Het verschil tussen de oranje kolom en de grijze kolom geeft aan dat in alle jaren met uitzondering van 2018 en 2019 het verwachte resultaat bij de 2e tussenrapportage ook lager was dan uiteindelijk bij de jaarrekening is gepresenteerd.

Hoe kunnen we dit verwerken bij de begroting?
Er zijn verschillende mogelijkheden om in een bepaalde manier rekening gehouden met deze onderuitputting. Mede in overleg met de provincie willen we voor de begroting uitwerken hoe we dit kunnen doen.
Twee mogelijkheden die we in elk geval kunnen doorvoeren zijn:

- Geen of minder prijsindexering van budgetten. In het verwachte resultaat van -/- € 535.000 hebben we nu rekening gehouden dat de uitgavenbudgetten worden geïndexeerd. Daarvoor hebben we € 682.000 opgenomen. Het voorstel is dat we bij de begroting alleen die budgetten indexeren waarvoor dit contractueel nodig is. Dat geldt dan dus alleen voor meerjarige contracten.

- In deze kadernota zijn veel kleinere posten opgenomen van onder € 50.000. In totaal gaat het over € 260.000 aan kleinere posten. Het voorstel is dat deze posten binnen de betreffende programma's worden opgevangen.

Als we deze maatregelen in de volle omvang doorvoeren betekent dit een voordeel van € 942.000. Met deze wijzigingen wordt het financieel perspectief:

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Structureel	407	473	-2.805	-3.922

Het structureel saldo in 2024 en 2025 wordt daarmee ruim positief. Dit biedt in aanloop naar de begroting nog de mogelijkheid meer specifiek de genoemde maatregelen door te voeren en bijv. daar waar echt nodig alsnog wel prijscompensatie op te nemen.

Oplossingsrichting 2:
Als onderuitputting niet voldoende is dan moeten we taakstellende bezuinigingen doorvoeren. Dat betekent dat bepaalde beleidsvoornemens niet of niet meteen kunnen worden uitgevoerd. Gezien de omvang van het verwachte tekort is dit ons inziens in 2024 en 2025 nog niet aan de orde. Mocht het zo zijn dat vanaf 2026 het "ravijn" op landelijk niveau niet of niet voldoende wordt opgelost komt deze optie voor ons en een groot deel van alle andere gemeenten wel aan de orde. Onze inschatting en verwachting is dat dit op landelijk niveau tot zodanig onwenselijke ontwikkelingen zal leiden dat het Rijk het niet zover zal laten komen.

Oplossingsrichting 3:
In het geval dat het niet mogelijk en/of wenselijk is om beleidsmatig keuzes te realiseren is het mogelijk om onze inkomsten te verhogen. Op dit moment hebben we daar feitelijk één instrument voor, namelijk de OZB. Voor de beeldvorming, om € 535.000 extra OZB-inkomsten te genereren zou een verhoging nodig zijn van bijna 10%.

Landelijk gezien loopt nog steeds de discussie om het belastinggebied van de gemeenten te vergroten. Dit staat in relatie tot de problematiek rondom het ravijnjaar. Echter het financieel perspectief maakt duidelijk dat het Rijk het voordeel voor henzelf al wel heeft ingeboekt terwijl er nog geen zicht is op een alternatieve inkomensbron voor de gemeente.

Het voorstel van het college is om voor de Begroting 2024-2027 in eerste instantie uit te gaan van oplossingsrichting 1. Daarmee bieden wij u een sluitend meerjarenperspectief aan in deze kadernota.

Dekking van de incidentele lasten in 2024 en 2025
Het financieel perspectief laat zien dat we voor 2024 en 2025 fikse incidentele lasten hebben opgenomen.
Hiervoor hebben we een wijziging in onze uitgangspunten voorgesteld dat we deze incidentele lasten niet in hetzelfde jaar proberen te dekken door incidentele dan wel structurele baten. Dit betekent dat het saldo van de incidentele baten en lasten vooralsnog niet is gedekt en als tekort worden begroot. Als het jaar 2024 verloopt zoals we in de begroting verwachten komt dit saldo als tekort ook terug in de jaarrekening en gaat ten laste van de algemene reserve.

Het totale verwachte resultaat op basis van het bovenstaande wordt:

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Structureel	407	473	-2.805	-3.922
Incidenteel	-3.605	-1.709	-21	10
Saldo	**-3.198**	**-1.236**	**-2.826**	**-3.912**

Zoals eerder aangegeven was onze financiële positie al goed en is door de overschotten van de afgelopen jaren nog verder versterkt. Mochten deze eenmalige tekorten inderdaad worden gerealiseerd kunnen we dat goed binnen ons eigen vermogen opvangen.

Om te monitoren dat onze financiële positie goed blijft hebben we in de begroting en de jaarrekening de zogenoemde weerstandsratio berekend. Dat geeft aan in hoeverre we in staat zijn om financiële risico's die we hebben benoemd op te kunnen vangen. Die ratio moet minimaal 1 zijn maar wij hanteren als beleid dat we die ratio op minimaal 2 willen houden dus we bouwen daarmee nog een extra veiligheid in. De ratio is op dit moment 4 en zal ook met deze incidentele lasten ruim boven de 2 blijven.

Ontwikkeling van OZB en leges 2024-2027

Wij stellen voor om onze inkomsten als volgt bij te stellen:

- verhoging ozb-opbrengst 2024 t/m 2026. De eerder geraamde stijging van de ozb-opbrengst 2024 van 1,6% wordt nu conform afspraak bijgesteld naar 4,22% op basis van de CBS-prijsindex voor het jaar 2024;
- verhoging opbrengst bouwleges met jaarlijks 2% en de overige leges met jaarlijks 5% (voor zover mogelijk) Dit is enerzijds prijsindex en daarnaast maken we een volgend stap(je) richting kostendekkendheid;
- verhoging tarief rioolheffing met jaarlijks 3,61% aangevuld met een jaarlijkse inflatiecorrectie (conform vastgesteld rioolbeheerplan).

Programma 1 Burger en bestuur

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden

Bestuursakkoord 2022-2026

De veranderende rol van de overheid
De maatschappelijke opgaven van deze tijd worden steeds omvangrijker en complexer. Deze vraagstukken kunnen we als gemeente niet alléén oplossen. De hulp van inwoners, instanties en verenigingen is hard nodig. De omwenteling die de gemeente maakt in relatie tot de inwoner en groepen inwoners kan getypeerd worden als: ‘meer loslaten en minder bemoeizucht’. Dit vraagt om een ander soort lokaal bestuur. De gemeente is op zoek naar haar nieuwe rol. Zaken niet dichtregelen met beleidsnota’s maar gebruik maken van de energie en kennis in de samenleving en hierbij een faciliterende, ondersteunende en verbindende houding aannemen. We staan open voor initiatieven vanuit de samenleving en - waar nodig en gewenst - ondersteunen en faciliteren we deze. Deze houding is ook verwerkt in de aanstaande Omgevingswet die naar verwachting op 1 januari 2023 in werking treedt. We gaan van nee, tenzij, naar ja, mits. Dit vraagt een andere manier van werken van ons bestuur en onze medewerkers. De Omgevingswet schrijft bij ruimtelijke planvorming - zo vroeg mogelijk in het traject - tevens een omgevingsdialoog voor tussen initiatiefnemers en omwonenden.

Toenemende digitalisering en transparantie
We gaan steeds meer naar een digitale wereld waarbij persoonlijk contact steeds verder afneemt. Dit heeft ook gevolgen voor de dienstverlening binnen onze gemeente. Dit is een doorlopend proces want de digitalisering van de wereld gaat erg snel. Bovendien is het zaak te bewaken dat in deze voortgaande digitalisering, de kwetsbare groepen - zoals ouderen en minima - mee kunnen blijven doen.
De maatschappij vraagt ook om meer transparantie bij de totstandkoming van besluiten. Daarom is per 1 mei 2022 de Wet Open Overheid in werking getreden. Deze wet is bedoeld om overheden actief transparanter te maken. Overheidsinformatie dient beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn. Dit sluit aan bij de bovengenoemde veranderende rol van de overheid.

Samenwerking op basis van goedschaligheid
Met het vaststellen van de Toekomstvisie “Samen daadkrachtig en energiek naar 2030” is er door de gemeente en de gemeenschap een bewuste keuze gemaakt om een zelfstandige gemeente te blijven. Voor een deel van de maatschappelijke opgaven kan de uitvoering het best plaatsvinden op het laagste schaalniveau, namelijk dat van de gemeente Laarbeek. Bij andere opgaven ligt het echter voor de hand om op basis van ‘goedschaligheid’ de samenwerking met anderen aan te gaan. Voorbeelden hiervan zijn Metropoolregio Eindhoven, Belastingsamenwerking Oost-Brabant, de samenwerking met Gemert-Bakel, de Peelgemeenten, Senzer, de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant. Niet alleen zijn sommige vraagstukken te complex om lokaal op te pakken, maar ze zouden ook te kostbaar zijn. Denk aan de regionale afvalinzameling door Blink of de coronabestrijding door de GGD. We kijken als gemeente dus ook over de lokale en regionale grenzen heen. Dit is goed voor de regio en goed voor Laarbeek.

Ontwikkelingen

Opgaven
Als gemeente krijgen EN pakken we een voortrekkersrol in belangrijke dossiers zoals asiel- en huisvestingscrisis, koopkracht en inflatie en in het zoeken naar manieren om, ondanks de stikstof impasse, te kunnen blijven bouwen voor onze inwoners. Om uit de crisis stand te komen is het zaak de lokale integrale praktijk (de leefwereld) nadrukkelijker als uitgangspunt te hanteren voor één overheidsbeleid. Dit vraagt om versteviging van de positie van

gemeenten en het sluiten van de cyclus beleid-uitvoering. Laarbeek neemt daarin nadrukkelijk haar verantwoordelijkheid, zowel voor wat betreft de taakvelden waar we als zelfstandige gemeente het verschil willen blijven maken voor onze inwoners, als de lokale, regionale en landelijke opgaven die we samen met collega-overheden oppakken.

Ambities

A. Het samenspel tussen raad, bestuur en organisatie is een kracht van Laarbeek die we willen behouden.
B. We vinden het belangrijk om bewoners te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke plannen. Daarbij staan we open voor initiatieven uit de samenleving.
C. We zetten conform de Wet open overheid in op een actievere informatieverstrekking over onze besluitvorming en beleidsstukken.
D. We communiceren in begrijpelijke en duidelijke taal met onze inwoners.
E. We nemen een proactieve rol in regionale netwerken en kijken over de bestaande regiogrenzen heen om gemeentelijke en regionale belangen te behartigen en kansen te benutten.
F. De gemeentelijke milieustraat voldoet aan de eisen van deze tijd.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

1.01 Met enige regelmaat wordt de samenwerking tussen raad, bestuur en organisatie geëvalueerd en vormgegeven, bijvoorbeeld door thematische bijeenkomsten.
1.02 We evalueren de nieuwe vergaderstructuur van commissie en raad.
1.03 De gemeente stelt een participatieverordening op. Basis voor deze verordening is het in 2021 vastgestelde participatiebeleid. In deze verordening wordt uiteengezet wat onder participatie wordt verstaan en wat inwoners en gemeente in dit verband in alle redelijkheid van elkaar mogen verwachten.
1.04 Initiatieven uit de samenleving worden - waar nodig en mogelijk - door de gemeente ondersteund en gefaciliteerd.
1.05 We spreken initiatiefnemers bij de beoordeling van plannen aan op het voeren van een zorgvuldige omgevingsdialoog.
1.06 We hanteren taalniveau B1 bij de communicatie met inwoners en spreken daarbij duidelijke en realistische verwachtingen uit op welke termijn men een reactie krijgt.
1.07 In het kader van goedschaligheid en samenwerking - met een natuurlijke gerichtheid op de Peelgemeenten en Brainport - wordt de horizon verbreed, bijvoorbeeld naar de gemeente Meierijstad.
1.08 Er wordt een besluit genomen over en krediet beschikbaar gesteld voor de noodzakelijke renovatie van de milieustraat. Hierbij wordt een aantal scenario's van dienstverlening, bijbehorende kosten en eventuele samenwerking met omliggende gemeenten onderzocht.
1.09 Afspraken toegevoegd die niet in het raadsprogramma waren opgenomen.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.1 Bestuur
0.2 Burgerzaken
7.2 Riolering
7.3 Afval
0.10 Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**-992**	**-993**	**-994**	**-995**
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2023	17	17	17	17
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-975**	**-976**	**-977**	**-978**
Gemeenschappelijke Regelingen	-25	-25	-25	-25
Bestaand beleid	-5	-5	-5	-5
Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire	-43	-43	-43	-43
Saldo na Kadernota 2024-2027	**-1.047**	**-1.048**	**-1.049**	**-1.050**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

		Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000		2024	2025	2026	2027
Gemeenschappelijke Regelingen		**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 MRE		**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
	Lasten	-25	-25	-25	-25

De aangeboden concept-begroting 2024 van MRE leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel afgerond € 10.000.
Deze bijstelling vindt verdeeld plaats over de programma's 1, 4 en 6.

Bestaand beleid		**-5**	**-5**	**-5**	**-5**
Gewijzigde invulling Bevrijdingsdag		**-5**	**-5**	**-5**	**-5**
	Lasten	-5	-5	-5	-5

De gewijzigde invulling van Bevrijdingsdag leidt tot noodzakelijk extra budget.
De jaarlijkse gemeentelijke 5-mei is omgezet naar een Bevrijdingsdag in september. Deze dag wordt groter van opzet dan de oorspronkelijke 5 mei viering. Insteek is een activiteit voor jeugd basisonderwijs gekoppeld aan een lesbrief en belevingsactiviteiten op de zondag na het Peelvuur (19 september). Hiervoor is structureel een verhoging van het budget van evenementen binnen representatie nodig.

Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire		**-43**	**-43**	**-43**	**-43**
Gevolgen meicirculaire 2023 gemeentefonds		**-43**	**-43**	**-43**	**-43**
	Lasten	-43	-43	-43	-43

De financiële gevolgen van de meicirculaire 2023 gemeentefonds zijn meerjarig verwerkt in deze Kadernota 2024. Door middel van een afzonderlijke Raadsinformatiebrief wordt de raad nader geïnformeerd over de verdere detaillering van de diverse bijstellingen binnen de verschillende programma's 1, 5 en 6.

Programma 2 Veiligheid

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden

Bestuursakkoord 2022-2026

Gezamenlijke verantwoordelijkheid
Inwoners moeten zich veilig voelen in hun eigen leefomgeving. Kleine irritaties, zoals foutparkeren en zwerfvuil, maar ook grotere vraagstukken, zoals overlast van verwarde personen, criminaliteit en illegale wietplantages, geven inwoners een onveilig gevoel. Het is belangrijk dat dit in een vroegtijdig stadium wordt gesignaleerd. Dat vraagt om ogen en oren in de wijk, onder meer van de politie en van gemeentelijke handhavers, maar ook van inwoners. Ogen en oren van bewoners zijn nog belangrijker in het buitengebied, waar het natuurlijk toezicht door de omvang van het terrein nu eenmaal minder aanwezig is. Een veilige samenleving is dan ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Door de bank genomen voelen de inwoners van Laarbeek zich veilig. De integrale en systematische aanpak van onveiligheid zoals we die al jaren -samen met onze veiligheidspartners- toepassen, werpt nog steeds vruchten af. Resultaten uit de veiligheidsmonitor en de criminaliteitscijfers wijzen dat ook uit. Begin 2022 is tevens het uitvoeringsprogramma Aanpak Ondermijnende Criminaliteit opnieuw vastgesteld voor een periode van vier jaar. Een van de meest tastbare onderdelen van deze samenwerking is de inzet van het Peelland Interventie Team (PIT) en de aansluiting bij Meld Misdaad Anoniem.

Verschuiving in criminaliteit
Mede door de corona-pandemie en de digitalisering is er een opvallende verschuiving waarneembaar geweest van de traditionele vormen van criminaliteit (zoals diefstallen, woninginbraken en overvallen) naar andere vormen van criminaliteit zoals cybercrime en horizontale fraude. Ook opvallend is dat het tijdsverloop van een handhavingsproces steeds vaker wordt opgerekt.

Evenementen
Als gevolg van corona zijn er minder vergunningaanvragen binnen gekomen voor evenementen. We constateren dat het aantal aanvragen voor evenementen weer groeiende is. Dit vanaf het moment dat de beperkende maatregelen als gevolg van corona zijn opgeheven, maar ook ten opzichte van de periode voor corona. Vanuit de omgeving wordt steeds kritischer gekeken naar de voorwaarden waaronder evenementen worden toegestaan. We zoeken naar een goede balans tussen levendigheid en leefbaarheid. Dat vraagt om een nog zorgvuldigere, inhoudelijke check van mogelijke risico's en passende maatregelen.

Brandweer
Brandweerposten krijgen steeds vaker te maken met een tekort aan vrijwilligers. Regionaal is een wervingstraject gestart dat zijn vruchten heeft afgeworpen. Het is belangrijk dat de posten voldoende zijn bemenst. Samen met de andere hulporganisaties waken zij over onze veiligheid.

Sociale veiligheid
De afgelopen periode hebben we geïnvesteerd in de sociale veiligheid. De Aanpak ter Voorkoming Escalatie is hierop ingericht en de procesregisseur is de spil tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein.

Ontwikkelingen

Ondermijning
Het afgelopen jaar hebben we opnieuw ervaren dat de strijd tegen ondermijning voortdurende alertheid en gezamenlijk optreden vraagt. De investering in een groene BOA werpt inmiddels zijn vruchten af.

Herijking evenementenbeleid
Sinds de vaststelling van het evenementenbeleid in 2017 zien we een aantal nieuwe ontwikkelingen, zoals wetswijzigingen en nieuwe soorten vermaak met bijbehorende nieuwe risico's. Deze ontwikkelingen waren aanleiding om het evenementenbeleid te herwaarderen en actualiseren. Deze herijking van het evenementenbeleid hebben we in samenspraak met initiatiefnemers en inwoners uitgevoerd.

Ambities

A. Inwoners dragen op basis van wederkerigheid mede verantwoordelijkheid voor een veilige samenleving.
B. Ondermijning wordt aangepakt en niet geaccepteerd.
C. Een integrale beoordeling en afweging van aanvragen voor evenementen is noodzakelijk.
D. De kwaliteit en kwantiteit van de brandweer is op orde en de genormeerde aanrijtijden worden gehaald.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

2.01	Raad en college staan zij-aan-zij in de aanpak van ondermijning en andere vormen van criminaliteit.
2.02	We treden daadkrachtig op tegen afvaldumping, stropers en crossers, in het bijzonder in kwetsbare natuurgebieden als De Biezen en 't Gulden Land.
2.03	Er wordt gezocht naar extra toezicht in het buitengebied, bijvoorbeeld door herschikking of aanstelling van een 'groene BOA'.
2.04	Het evenementenbeleid wordt herijkt.
2.05	De door de veiligheidsregio ingezette wervingsactie voor vrijwilligers bij de lokale brandweer wordt gecontinueerd tot het moment dat de brandweer voldoende is bemenst.
2.06	We gaan beleid ontwikkelen op het gebruik van cameratoezicht in de openbare ruimte.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

1.1	Crisisbeheersing en brandweer
1.2	Openbare orde en veiligheid
7.5	Begraafplaatsen en crematoria
0.10	Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**-1.806**	**-1.806**	**-1.788**	**-1.786**
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2023	-63	-63	-63	-63
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-1.869**	**-1.869**	**-1.850**	**-1.849**
Gemeenschappelijke Regelingen	-53	-46	-64	-64
Saldo na Kadernota 2024-2027	**-1.922**	**-1.915**	**-1.915**	**-1.913**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

		Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000		2024	2025	2026	2027
Gemeenschappelijke Regelingen		**-53**	**-46**	**-64**	**-64**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 VRBZO		**-53**	**-46**	**-64**	**-64**
	Lasten	-53	-46	-64	-64

De aangeboden concept-begroting 2024 van VRBZO leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel € 53.162, oplopend naar structureel € 64.223 in 2026 e.v.

Programma 3 Woon- en leefklimaat

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt
Wethouder Van den Berkmortel

Bestuursakkoord 2022-2026

Leefbaarheid
Laarbeek is een vitale en toekomstbestendige gemeente waar het goed wonen is. Om dit te blijven wordt voortdurend gewerkt om het dorpse karakter te behouden. Er is aandacht voor voldoende geschikte woningen die aansluiten bij huidige en toekomstige behoeften. Op verschillende manieren spant de gemeente zich in voor een verdere verbetering van natuur, milieu en landschap. Voor de gebiedsontwikkeling aan de Heuvel in Lieshout wordt een integraal plan ontwikkeld. Door de raad is de opdracht gegeven om dit samen met inwoners te doen.

Omgevingsvisie
Op 9 december 2021 heeft de gemeenteraad de Omgevingsvisie buitengebied vastgesteld. De Omgevingswet schrijft een omgevingsvisie voor het gehele grondgebied voor, vast te stellen vóór 1 januari 2025. Dit betekent dat er ook nog voor 1 januari 2025 een omgevingsvisie voor de kernen moet worden opgesteld.
In het buitengebied worden enerzijds steeds meer agrarische bedrijven beëindigd, anderzijds is er de toenemende schaalvergroting. Dat leidt tot vraagstukken met betrekking tot het hergebruik van de vrijkomende agrarische bebouwing en gronden, verloedering en toename van (drugsgerelateerde) criminaliteit. Het gaat dus om economische belangen maar zeker ook om andere waarden zoals gezondheid, agrarisch erfgoed, natuur en landschap, biodiversiteit en klimaat.

Woningbouw
De provincie geeft jaarlijks een bevolkingsprognose en het daaruit voortvloeiende aantal woningen dat in principe gebouwd mag worden. In Laarbeek naderen we deze prognose snel, en zodra we deze bereikt hebben, zijn uit- en inbreidingslocaties niet zondermeer nog realiseerbaar. Kwalitatief en kwantitatief goed onderbouwde plannen, afgestemd met de regio en provincie, geven mogelijkheden om meer te bouwen dan de prognose. Inbreiding gaat daarbij voor uitbreiding. Dit zorgt voor een aantal uitdagingen. Deze locaties zijn schaars en brengen hogere ontwikkelkosten met zich mee dan uitbreidingslocaties. Ook treedt er spanning op ten opzichte van klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen. Verder geeft inbreiding meer kans op bezwaren en dus langere procedures. In onze woonvisie is aangegeven vooral te kiezen voor goedkope woningen; dit zorgt ook ten aanzien van de planexploitatie voor een uitdaging. Er moeten dan ook prioriteiten gesteld worden: welke plannen worden wel en niet uitgevoerd en in hoeverre passen deze binnen de uitwerking van de woonvisie?

Klimaatverandering
Ons klimaat verandert, er komen steeds meer extremen in de weersomstandigheden. Dit vraagt een andere manier van denken van iedereen. De leefomgeving moet namelijk anders ingericht worden om hierop voorbereid te zijn. Hier wordt vanuit het Nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie op gestuurd. De openbare ruimte moet groener worden en we zetten vol in op het uitvoeren van ons natuur- en landschapsbeleid. De huidige beleidsplannen voor openbaar groen (2011) en bomenbeheer (2013) zijn verouderd. Nieuwe uitgangspunten dwingen ons om het onderhoudsniveau van het openbaar groen kritisch tegen het licht te houden en zo nodig te herzien.

Energietransitie
Er zijn toenemende Rijksambities op het gebied van de energietransitie die zich uiten in strengere regelgeving, toenemende gemeentelijke verplichtingen, maar ook

subsidieprogramma's en projecten. Denk aan de duurzame warmtetransitie. Laarbeek voert de Transitie Visie Warmte uit door toe te werken naar een aardgasvrij Laarbeek in 2050. Laarbeek zet in op grootschalige opwek van duurzame energie door onder andere onderzoek te doen naar mogelijkheden voor een windpark, met inachtneming van de conclusies uit de recent gevoerde omgevingsdialoog. Ook zet Laarbeek zich - voor zover dit lokaal mogelijk is - in tegen energie-armoede.

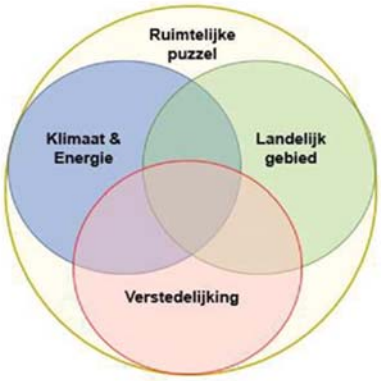
Recreatie en toerisme
In 2021 hebben we samen met de Brabantse Peelgemeentes een regionale marketingorganisatie opgezet: Land van de Peel. In 2022 wordt de organisatiestructuur voor Land van de Peel en regionale samenwerking op het vlak van vrijetijdseconomie verder vormgegeven. 't Gulden Land in Aarle-Rixtel en de Blauwe Poort in Beek en Donk worden ontwikkeld voor recreatie en natuur, met de nadruk op natuurontwikkeling.
In de transitie van het buitengebied zijn recreatieve en toeristische ontwikkelingen meer en meer een alternatief voor stoppende agrariërs en veehouders. In de Omgevingsvisie buitengebied zijn de globale kaders gesteld voor deze ontwikkelingen.
Laarbeek profileert zich als Waterpoort van de Peel en spant zich in voor een aantrekkelijk buitengebied met extensieve en laagdrempelige recreatie. De komende periode wordt verder ingezet op (het faciliteren van) kleinschalige recreatieve functies.

Erfgoed
In 2021 is het nieuwe erfgoedbeleid vastgesteld voor de periode 2021-2026. Hierin is een uitvoeringsprogramma opgenomen. In 2022 worden diverse acties opgepakt zoals het paraplubestemmingsplan archeologie en monumenten en de Kerkenvisie. De inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft consequenties voor de bescherming van erfgoed. Om de bescherming goed te waarborgen moeten de nodige acties worden uitgevoerd op korte en lange termijn.

Verkeer
Vanuit de Bereikbaarheidsagenda worden diverse projecten in Laarbeek uitgevoerd zoals de aanleg van diverse snelfietspaden, het opwaarderen van de bushalte bij Bavaria en het oplossen van het knelpunt bij de Beekse brug. Dit knelpunt staat hoog op de politieke agenda. Voor de gewenste oplossing bij de Beekse brug is nog geen overeenstemming met de provincie in verband met de cultuurhistorische waarde van Landgoed Eyckenlust. Er wordt veel overlast ervaren van doorgaand verkeer door de kernen.

Ontwikkelingen

Inhoudelijke ontwikkelingen
De uiteenlopende opgaven en ambities op het gebied van klimaat en energie, verstedelijking en landelijk gebied vragen om een integrale aanpak. Laarbeek zet hierbij primair in op de processen binnen de MRE (Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant) en de subregio Peel, waar wij (samen met andere perifere gemeenten) tot passende kaders willen komen.

Tegelijkertijd legt de provincie dit jaar een zogenaamde 'Ruimtelijke Puzzel' op het gebied van Duurzaamheid en Energie, Verstedelijking en Landelijk gebied.

Hierin dienen beleidsontwikkelingen in het kader van het Provinciaal Meerjarig Investeringsprogramma Energie en Klimaat (PMIEK), het BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied), het BO Mirt (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) en het Ontwikkelperspectief voor NOVEX De Peel (en NOVEX Stedelijk Brabant) een plaats te krijgen. Deze Ruimtelijke Puzzel wordt eind dit jaar vertaald in de afspraken tussen Provincie Noord-Brabant en het Rijk (het zogenaamde Ruimtelijk Arrangement). Vanaf 2024 dienen de gemeenten deze ruimtelijke en financiële afspraken uit te werken op (sub)regionaal en lokaal niveau.

Binnen onze eigen gemeentegrenzen zijn we inmiddels bezig met het opstellen van de Omgevingsvisie Kernen (zie ook 1e tussenrapportage). Voor het stukje buitengebied zullen het BPLG en de nieuwe stoppersregeling LBV veel impact hebben.

Onze woningmarktopgave pakken we voortvarend op. In januari 2023 zijn de nieuwe prijsgrenzen vastgesteld en in maart 2023 is de Woondeal getekend. Hierin wordt gewerkt met een minimale woningbouwopgave i.p.v. maximering van contingenten. We willen meer sociale huur en tweederde van de nieuwbouwwoningen moet in de categorie betaalbaar vallen.
Daarnaast zijn we bezig met een nieuwe Woonvisie (inclusief Woonzorgvisie).

De toenemende drukte op de wegen, onze zorg om de verkeersongevallencijfers, het onverminderde streven naar mobiliteitstransitie hebben eveneens onze volle aandacht. De N279, Deense Hoek en Beekse Brug en snelfietspaden moeten wat ons betreft zo snel mogelijk worden aangepakt. In november is de Regiodeal gesloten op basis waarvan (inclusief cofinanciering) 1,6 miljard wordt geïnvesteerd in de bereikbaarheid van de Brainportregio. Subregio Oost is bezig met apart maatregelenpakket mobiliteit om ook in de periferie de bereikbaarheid te garanderen. Zelf zijn we inmiddels gestart met ons eigen Integrale Verkeersonderzoek.

Dit ‘schaken op meerdere borden’ vraagt veel van Laarbeek. Niet alleen in het kader van lopende opgaven en projecten maar ook op het punt van regionale afstemming en planvorming.

Hoe gaan we hier mee om?
De afgelopen maanden is inzicht en overzicht gecreëerd om onze doelen en te prioriteren in aanloop naar de Kadernota. Die inventarisatie laat opnieuw zien dat er teveel werk ligt voor de beschikbare ambtelijke capaciteit. Binnen de afdeling Leefomgeving is sprake van een stuwmeer aan projecten. Het stopzetten of temporiseren daarvan is niet alleen onwenselijk met het oog op de door ons uitgesproken ambities, maar ook vanuit juridische en technisch-inhoudelijke overwegingen (aangegane verplichtingen, operationele verwevenheid).

In een wereld gekenmerkt door constante verandering en onvoorspelbaarheid is adaptiviteit een cruciale randvoorwaarde. De afdeling Leefomgeving wil dan ook structureel gaan werken met een vaste formatie en een flexibele schil. Door de flexibele schil van inhuur kan de Afdeling Leefomgeving beter inspelen op de uitdagingen van de moderne wereld en de behoeften van de samenleving. Het biedt de nodige flexibiliteit en wendbaarheid om te kunnen anticiperen op veranderingen en zorgt ervoor dat de organisatie sterker wordt, zelfs in tijden van onzekerheid.
De flexibele schil zal voor het grootste deel kostendekkend zijn. Denk hierbij aan de aanstelling van projectleiders die de kosten voor het grootste deel terugverdienen vanuit de inkomsten van bijvoorbeeld projecten, anterieure overeenkomsten of legesopbrengsten van

principeverzoeken. Deze inkomsten worden weer gebruikt om voor de inhuur van personeel in de flexibele schil.

Het is de inschatting dat het ongeveer twee jaar duurt om de hierboven beschreven methode goed te borgen in de organisatie. Tot die tijd willen we zo goed mogelijk invulling blijven geven aan de huidige projecten en de ambities uit het coalitieakkoord. Daarvoor is ook nu al een flexibele schil aanwezig en die hebben we nodig om te blijven doen wat we nu doen. De incidentele budgetten die we in 2022 en 2023 hadden om mensen in te huren zijn vanaf 2024 niet meer beschikbaar. Op basis van een analyse van de huidige projecten en de benodigde capaciteit wordt daarom voor 2024 en 2025 jaarlijks een incidenteel bedrag gevraagd van € 550.000. Vanaf 2026 moet de flexibele schil 'zichzelf in stand houden'. Voor dat bedrag voeren we in 2024 en 2025 een aantal projecten uit. Deze zijn bij het raadsvoorstel als afzonderlijke bijlage toegevoegd. Als er extra projecten uitgevoerd moeten worden moet er een project van deze lijst af of moet er extra geld voor inhuur bij.

Met deze nieuwe werkwijze voorkomen we dat een prioriteringsdiscussie nu leidt tot vertraging op lopende projecten. Dat is niet alleen operationeel en juridisch onwenselijk maar is ook maatschappelijk onverkoopbaar. Het instellen van een zichzelf instandhoudende flexibele schil zorgt tegelijkertijd voor scherpte in het onderscheid tussen structurele en incidentele werkzaamheden, en leidt tegelijkertijd tot de zo wenselijke prioritering naar de toekomst toe.

Ambities

A. Laarbeek blijft zich profileren als een landelijke, zelfbewuste gemeente die haar positie op korte afstand van Helmond en Eindhoven benut door te werken aan een aantrekkelijk buitengebied en woon- en leefklimaat. Aantrekkelijk voor zowel de inwoner als de (stedelijke) recreant die rust en ruimte ambieert (Profielschets Omgevingsvisie Buitengebied). Groei van het aantal woningen en inwoners is geen doel op zich.
B. Tot behoud van het dorpse karakter van de kernen wordt terughoudend omgegaan met het bebouwen van open plekken. Er dient in de kernen een goede balans te worden gezocht tussen woningbouw, groenbehoud, groenbeleving, speelvoorzieningen en klimaatadaptatie (waaronder waterretentie).
C. We zetten in op behoud van de eigen identiteit van de vier Laarbeekse kernen.
D. In het kader van de aanstaande inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt toegewerkt naar één omgevingsvisie en één omgevingsplan voor het gehele grondgebied van Laarbeek.
E. We blijven streven naar kansen en nieuwe economische dragers voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.
F. Laarbeekse jongeren en ouderen hebben de mogelijkheid om in hun eigen dorp passende woningen te kopen of te huren. Het aandeel jongeren en ouderen in de vier kernen dient zoveel mogelijk op peil te worden gehouden.
G. We streven bij bestaande en nieuwe woonbuurten naar de aanwezigheid van groen op korte afstand voor iedereen.
H. Wateroverlast ten gevolge van de klimaatverandering wordt zoveel als technisch en financieel mogelijk, voorkomen en teruggedrongen.
I. We blijven investeren in de ombouw naar en het onderhoud van een toekomstbestendige openbare ruimte.
J. We zetten in op het verankeren van duurzaamheid in alle beleidsonderwerpen en het aanbrengen van focus in concrete duurzaamheidsdoelstellingen.
K. We beschermen het erfgoed en houden het in stand.
L. We werken aan een verbeterde bereikbaarheid en beperken, in het kader van de leefbaarheid, de ervaren verkeersoverlast.
M. We stimuleren recreatief en functioneel fietsverkeer.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

3.01 Tussen de kernen Lieshout, Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Mariahout wordt een bebouwingsvrije zone in acht genomen om te voorkomen dat deze kernen sluipenderwijs naar elkaar groeien. Doel is dat de kernen - met behoud van een eigen identiteit - zelfstandig waarneembaar blijven en niet visueel-ruimtelijk versmelten.

3.02 Bij het proces rond de gebiedsontwikkeling aan de Heuvel in Lieshout is niets doen geen optie. We gaan voor het beste plan voor Lieshout. Het plan wordt naast verlevendiging, stedenbouwkundige inpassing en verkeersveiligheid, ook getoetst aan haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak. De politieke beoordeling is voor de partijen een vrije kwestie in een open debat.

3.03 Wij stellen een Omgevingsvisie op voor de kernen die door de raad vóór 1 januari 2025 moet zijn vastgesteld. Het centrale thema hierin is meer integrale aandacht voor wonen, klimaat, water en groen binnen de bebouwde kom.

3.04 De beleidslijnen zoals verwoord in de beide omgevingsvisies voor het buitengebied en de kernen, worden in een omgevingsplan geïmplementeerd.

3.05 De Brede Plattelandsbestemming wordt uitgewerkt zoals verwoord in de vastgestelde Omgevingsvisie Buitengebied. Doel hiervan is meer juridische ruimte te bieden voor omzetting naar een andere functie in het buitengebied, zonder kostbare en tijdrovende procedures.

3.06 Landelijke en provinciale regels zijn leidend voor de landbouw. Wel stimuleren we boeren en tuinders om hun bedrijfsvoering te verduurzamen.

3.07 De gemeente wordt overspoeld met woningbouwinitiatieven. Het aantal woningen dat hiermee gepaard gaat overstijgt de woningbehoefte op de lange termijn. We maken in 2022 daarom ingrijpende keuzes in het woningbouwprogramma om de ontwikkeling van kansrijke projecten, in lijn met onze ambities in de Woonvisie, mogelijk te maken.

3.08 Bij inbreiding wordt allereerst ingezet op herbestemming, transformatie of vervanging van bestaande gebouwen, met name gericht op het bereiken van de doelstellingen in de Woonvisie.

3.09 Bij het streven om meer groen in de nabijheid van woningen te handhaven of te realiseren, geldt de 3-30-300 regel als denkrichting.

3.10 Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen wordt natuur-inclusiviteit van bebouwing en openbare ruimte als norm gehanteerd.

3.11 In afspraken met gebiedsontwikkelaars wordt bij de toewijzing van koop- en huurwoningen ingezet op voorrang voor de eigen inwoners, personen met een economische binding en spijtoptanten. Bij de uitgifte van gemeentelijke gronden worden eveneens de (juridische) mogelijkheden hiervoor benut. Daarnaast integreren we zelfbewoningsplicht in ons beleid.

3.12 Er worden onderhoudsplannen opgesteld voor het openbaar groen, waarbij groenbeleving, biodiversiteit en klimaatadaptatie leidende principes zijn.

3.13 We werken aan een normering voor een toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met mensen met een geestelijke of fysieke beperking.

3.14 Bij het terugdringen van wateroverlast ten gevolge van clusterbuien wordt ingespeeld op kansen (grondverwerving), maar worden inwoners ook gestimuleerd om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.

3.15 Op het gebied van grootschalige opwek van energie wordt in beginsel ingezet op bewezen en effectieve maatregelen. Besparende maatregelen en zonnepanelen op het dak worden met voorrang gestimuleerd.

3.16 Bij de eventuele plaatsing van windmolens is voldoende draagvlak een vereiste, met lokaal eigenaarschap als uitgangspunt. Daarbij worden de resultaten en conclusies van de omgevingsdialoog meegenomen.

3.17 De gemeente blijft investeren in regionale samenwerking op het gebied van toerisme en recreatie. Laarbeek wordt als onderdeel van Land van de Peel gepromoot.

3.18 We zetten in op het versterken van de natuur en landschap van Laarbeek, met het oog op het bevorderen van de biodiversiteit, met als zwaartepunten 't Gulden Land en de tweede fase van waterhouderij De Blauwe Poort. 't Gulden Land wordt in goede samenwerking met de gemeente Helmond en Waterschap Aa en Maas gecontinueerd.

3.19 We vinden de bescherming en instandhouding van het erfgoed in het algemeen en van Landgoed Eyckenlust, Landgoed Croy en Missieklooster Heilig Bloed erg belangrijk. Hierbij geldt 'behoud door ontwikkeling' als uitgangspunt.

3.20 Het paraplubestemmingsplan archeologie en monumenten en de Kerkenvisie worden opgesteld.

3.21 In verband met het grote aantal verkeersuitdagingen binnen het grondgebied van Laarbeek, wordt een Integrale Verkeersstudie verricht, met daarin een doorkijk naar en afstemming met de regionale verkeersproblematiek en de kansrijke inbreidings- en uitbreidingslocaties. In deze studie worden ook onderwerpen als de Sonseweg en de ervaren verkeersoverlast in de kernen meegenomen.

3.22 We accepteren een 2x2-baans N279, indien nut en noodzaak (Ladder van Verdaas) op basis van actuele cijfers zijn aangetoond.

3.23 Bij de planontwikkeling voor de N279 wijzen wij een omleiding rond Dierdonk, hetgeen nieuw asfalt betekent, af.

3.24 De aansluiting van de N615 op de N279 (fly-over) en de aansluiting van de Peeleindseweg op de N615 (rotonde) worden bij voorrang met een hoge urgentie geprioriteerd.

3.25 We streven naar het oplossen van het verkeersknelpunt bij de Beekse brug.

3.26 Afspraken toegevoegd die niet in het raadsprogramma waren opgenomen.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

2.1 Verkeer en vervoer

2.3 Recreatieve havens

3.4 Economische promotie

5.4 Musea

5.5 Cultureel erfgoed

5.6 Media

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

7.4 Milieubeheer

8.1 Ruimte en leefomgeving

8.3 Wonen en bouwen

0.10 Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**-9.857**	**-10.059**	**-8.658**	**-8.716**
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2023	51	51	51	51

Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-9.806**	**-10.008**	**-8.607**	**-8.665**
Gemeenschappelijke Regelingen	-191	-191	-191	-191
Bestaand beleid	-1.436	-537	-604	-671
Nieuw beleid	-1.132	-407	-407	-322
Saldo na Kadernota 2024-2027	**-12.565**	**-11.143**	**-9.809**	**-9.849**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

		Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000		**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Gemeenschappelijke Regelingen		**-191**	**-191**	**-191**	**-191**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 ODZOB		**-191**	**-191**	**-191**	**-191**
	Lasten	-191	-191	-191	-191

De aangeboden concept-begroting 2024 van ODZOB leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel € 190.882.

Bestaand beleid		**-1.436**	**-537**	**-604**	**-671**
Beheerplan waterbeheer		**-120**	**-120**	**-120**	**-120**
	Lasten	-120	-120	-120	-120

In 2019 is het waterbeheerplan vastgesteld. Naar nu blijkt moet de meerjarenraming voor de uitvoeringkosten worden bijgesteld. Een bijstelling van de aannames en een flinke stijging van de kosten heeft als resultaat dat er extra middelen nodig zijn om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Capaciteit projecten		**0**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-550	-550	0	0
	Baten	550	550	0	0

Vanwege de grote hoeveelheid aan projecten fysieke leefomgeving in combinatie met de beperkte personele capaciteit is tijdelijk extra formatie benodigd om een inhaalslag te maken. Het doel is om een beheersbare werkvoorraad te creëren. Op basis van een analyse van de huidige projecten en de benodigde capaciteit wordt daarom voor 2024 en 2025 jaarlijks een incidenteel bedrag gevraagd van € 550.000 gedekt door de reserve exploitatiebijdrage ruimtelijke plannen.

Centrumontwikkeling Lieshout		**-940**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-940	0	0	0

Voor de doorontwikkeling van het centrumplan Lieshout blijkt dat voor de herinrichting van de Heuvel een bedrag van € 940.000 benodigd is.

Gebruik/beheer app 'ontdek Laarbeek'		**-8**	**-5**	**-5**	**-5**
	Lasten	-8	-5	-5	-5

Eind 2022 is de app 'Ontdek Laarbeek' gelanceerd. Begin 2023 zijn, in samenwerking met Toeristisch Laarbeek, vele fiets- en wandelroutes toegevoegd. Voor het zomerseizoen 2023 is gestart met een promotiecampagne om de app onder de aandacht te brengen van inwoners en toeristen. Voor verdere en grootschaligere promotie onder wandelende en fietsende toeristen is een budget nodig. Incidenteel hoger in 2024 en lager in volgende jaren. Voor hosting en onderhoud van de app zijn jaarlijks kosten verschuldigd.

Nieuw beheerplan wegen		**-195**	**-262**	**-329**	**-396**
	Lasten	-283	-350	-417	-484
	Baten	88	88	88	88

Op basis van het nieuwe beleidsplan wegen wordt duidelijk dat de kosten voor het realiseren van het basisonderhoudsniveau de komende jaren zullen stijgen met € 283.000 in 2024 tot € 551.000 in 2028. Indien gekozen wordt voor kwaliteitsniveau B met beperkt kleinschalig onderhoud leidt dit tot een extra kostenstijging van € 153.000 in 2024 tot € 421.000 in 2028. Kwaliteitsniveau C wordt ten zeerste afgeraden.
Als gedeeltelijke dekking wordt de post degeneratievergoeding verhoogd met € 88.000 omdat deze in werkelijkheid structureel hoger zijn.

Onderhoud openbaar groen		**-150**	**-150**	**-150**	**-150**
	Lasten	-150	-150	-150	-150

Ten opzichte van de begroting 2022 ziet Senzer de kosten voor het groen onderhoud toenemen. Hiervoor zijn diverse oorzaken. Senzer kampt steeds meer met een tekort aan personeel (minder instromend dan uitstromend personeel) waardoor het onderhouden van de groenstroken onder druk komt te staan. Om de prestatieafspraken na te kunnen komen moet Senzer personeel inhuren wat zorgt voor extra kosten. Ook kamt Senzer met teruglopende subsidies i.v.m. de afbouw Wsw en loonkostensubsidie. Daarnaast worden zij geconfronteerd met hogere loonkosten n.a.v. cao en meerwerk onkruidbestrijding op verharding.

Stimulering initiatieven landschapsontwikkeling		**-23**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-23	0	0	0

LEADER is een subsidieregeling die is bedoeld voor projecten gericht op het versterken van het landelijk gebied. Voor de LEADER aanvraag voor stimulering initiatieven landschapsontwikkeling is een cofinanciering toegezegd van € 22.750 per deelnemer.

Nieuw beleid		**-1.132**	**-407**	**-407**	**-322**
Bijdrage Bereikbaarheid Brainport		**-300**	**-300**	**-300**	**-215**
	Lasten	-300	-300	-300	-215

Om de schaalsprong ofwel de groei aan inwoners, woningen en banen in de Metropoolregio Eindhoven (MRE) voor wat betreft bereikbaarheid op te kunnen vangen is een mobiliteitstransitie noodzakelijk. Deze mobiliteitstransitie is erop gericht om ruimte-efficiënte, schone en actieve vormen van mobiliteit te stimuleren. Daarvoor heeft de regio met de provincie en het Rijk een Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) afgesproken. De (boven)regionale bereikbaarheidsmaatregelen gaan in totaal bijna € 1,6 miljard kosten. Het Rijk draagt bijna 2/3e deel bij en de provincie, brainportpartners (bedrijven, campussen en kennisinstellingen) en de MRE-gemeenten samen ruim 1/3e. Van de totale € 1,6 miljard dragen de gemeenten bijna € 160 miljoen bij. Voor de gemeente Laarbeek betekent dit een bijdrage van € 1,15 miljoen verdeeld over de komende 10 jaar. Omdat de begroting een horizon kent van 4 jaar hebben we voor deze kadernota alles verdeeld in vier jaar. In de begroting 2024-2027 zullen de afgesproken bedragen worden opgenomen.

Financiële gevolgen nieuwe subsidie grondslag		**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
	Lasten	-25	-25	-25	-25

De subsidiegrondslagen willen we transparanter maken en gelijktrekken voor onze subsidieontvangers. Daarnaast zijn er stijgende kosten waardoor de subsidie hoger wordt. Er is een inschatting gemaakt van de kosten op basis van de subsidieaanvragen uit 2021.

Herstel historische verbindingen Eyckenlust - Beek en Donk		**-650**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-650	0	0	0

Sinds de komst van de Zuid-Willemsvaart is Landgoed Eyckenlust afgesneden van het centrum van Beek en Donk. Voor beide partijen is het een grote meerwaarde als het dorp weer verbonden kan worden met het landgoed. De Groene Long was vroeger onderdeel van het landgoed. Er kan een hernieuwde verbinding ontstaan door het aanleggen van een voetgangersbrug over de Zuid-Willemsvaart die wordt aangesloten op de te herstellen historische lanenstructuur. Deze verbinding slaat letterlijk een brug tussen de woonkern en het groene landgoed. Zo ontstaat er een aantrekkelijk uitloopgebied binnen handbereik van de kern van Beek en Donk. Deze verbinding draagt bij aan de uitstraling van Laarbeek als groenste gemeente, verhoogt de recreatieve waarde en stimuleert de vitaliteit van de bewoners. Het is een belangrijke impuls voor het uitvoeren van het masterplan dat nu vormt krijgt.
Via de landelijke Erfgoeddeal kan de gemeente als penvoerder i.s.m. het Waterschap en landgoed Eyckenlust een aanzienlijke subsidie aanvragen. Voor het gemeentelijke deel is er sprake van een cofinanciering van 47,5%, als het project in het najaar wordt geselecteerd

door de beoordelingscommissie. Het in te dienen projectplan moet voorzien in een verklaring van B&W dat de matching wordt gedekt. Het cofinancieringspercentage is bijzonder hoog voor een dergelijk project en kan daardoor als een bijzondere kans beschouwd worden.

Jaarlijkse bijdrage Shiñto Labs (MRE)		**-2**	**-2**	**-2**	**-2**
	Lasten	-2	-2	-2	-2

Vanaf 2023 gebruikt de Metropoolregio Eindhoven het programma Shiñto Labs om de woningvoorraad en woningbouw te monitoren. Daarmee kan er onder andere scherper gestuurd worden op de nieuwbouwontwikkelingen. Het gebruik van dit programma vraagt een jaarlijkse, structurele bijdrage.
Het jaarlijkse bedrag voor Shiñto Labs komt uit op € 2.160. Dit is een vast bedrag voor het gebruik, cloud-voorzieningen, hardware, virtualisatie, back-up, beheer etc. De dienstverlening van Shiñto Labs wordt betaald door de provincie.

Jaarlijkse subsidiebijdrage Toeristisch Laarbeek		**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
	Lasten	-38	-38	-38	-38

Stichting Toeristisch Laarbeek heeft als doel de informatie ten behoeve van alle activiteiten in Laarbeek voor toeristen zo breed mogelijk te verspreiden. Stichting Toeristisch Laarbeek is een onmisbaar onderdeel van de marketing en promotie van gemeente Laarbeek en haar kernen. In verhouding met andere Peelgemeenten, is gemeente Laarbeek minder geld kwijt aan de lokale organisatie van marketing en promotie.
In 2022 en 2023 ontving Toeristisch Laarbeek een subsidie van € 5.000 (structureel). De Stichting Toeristisch Laarbeek heeft echter een begroting van € 43.300. Tot op heden vulden zij het verschil tussen de subsidie en de begroting aan vanuit het positieve saldo van het voormalig VVV-kantoor. Dat positieve saldo (die reserve) is nu op. Met de toevoeging van € 38.000 wordt het ontstane tekort aangevuld.

Pilot aangepast onderhoud diverse halfverharde wegen woonbos Lieshout		**-2**	**-2**	**-2**	**-2**
	Lasten	-2	-2	-2	-2

Om na te gaan of het mogelijk is enkele druk bereden toegangswegen tot het woonbos Lieshout beter berijdbaar te houden, willen we het profiel van deze halfverharde wegen aanpassen en daarna intensiever onderhoud plegen.

Structureel budget t.b.v. plaatsing laadpalen		**-10**	**-10**	**-10**	**-10**
	Lasten	-10	-10	-10	-10

We hebben in de begroting geen budget voor het plaatsen van laadpalen op strategische locaties. Vattenfall kan namens de gemeente een strategische aanvraag verwerken. Zij beoordelen de locatie en doen dan een locatievoorstel. Vattenfall betaalt de kosten van het

plaatsen van de laadpaal. Maar als nu blijkt dat deze niet genoeg gebruikt wordt en daardoor niet rendabel is (het verbruik van de laadpaal is in het tweede volledige jaar na plaatsing minder dan 200 kWh), mag Vattenfall per strategische laadpaal eenmalig € 1.500 in rekening brengen bij de gemeente.
Uitgaande van ca. 6 tot 8 strategische locaties per jaar, betekent dit dat hiervoor € 10.000 structureel op dient te worden genomen in de gemeentebegroting.

Structureel hogere bijdrage Land van de Peel		**-30**	**-30**	**-30**	**-30**
	Lasten	-30	-30	-30	-30

In 2023 vindt er een onderzoek plaats naar een nieuwe organisatiestructuur van Land van de Peel. Aan de hand van deze nieuwe organisatiestructuur zal de bijgestelde bijdrage vanaf 2024 worden bepaald en opgenomen worden in de kadernota en begroting 2024 van de gemeente Laarbeek.

Verbeteren verkeersveiligheid schoolomgeving Breinplein, De Driehoek		**-75**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-75	0	0	0

Bij de raadsvisitatie in Aarle-Rixtel is de schoolomgeving Breinplein en de Driehoek bekeken. In deze schoolomgeving zijn verbeteringen mogelijk door aanpassingen in de openbare ruimte. Het Dorpsplatform heeft zelf al een inrichtingsplan hiervoor laten opstellen. Er zijn naast het aanpassen van de inrichting van de openbare ruimte ook nog andere mogelijke oplossingen, zoals het instellen van een schoolstraat. Nu is het vaak aan het begin en het einde van de schooldag een chaotisch samenspel van auto's, fietsers en voetgangers. Deze chaos zorgt voor ergernissen en gevaarlijke situaties. Hierdoor ontstaat er een vicieuze cirkel: steeds meer ouders brengen dan hun kinderen met de auto naar school.
Een "schoolstraat" doorbreekt de vicieuze cirkel en biedt een oplossing voor de verkeersdrukte in de directe schoolomgeving.

Programma 4 Economie en werkgelegenheid

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt
Wethouder Van den Berkmortel

Bestuursakkoord 2022-2026

Regionale schaalsprong
Onze regio staat aan de vooravond van een forse schaalsprong: een nieuwe ontwikkelfase die mede wordt ingegeven door de snelle groei van de bedrijven in de Brainportregio. De verwachte groei van onze industriële bedrijven tot 2030 en verder is dermate groot, dat dit ook impact zal hebben op het woon- en leefklimaat in onze regio en in onze gemeente.

Bedrijfskavels
De uitgifte van bedrijfskavels is de afgelopen jaren versneld. Bedrijventerrein Bemmer IV is zo goed als uitverkocht en er is meer vraag naar kavels dan aanbod. Dat geldt voor de gehele regio. In de toekomst is het mogelijk gewenst om een onderzoek op te starten naar de mogelijkheden om vraag en aanbod meer op elkaar af te stemmen.

Detailhandel
De detailhandel in Laarbeek staat onder druk. De belangrijkste oorzaken zijn toenemende mobiliteit, internetmogelijkheden, schaalvergroting en de behoefte aan recreatief winkelen. De winkels in Laarbeek hebben vooral een lokale functie en zijn van belang voor een leefbare woonomgeving voor alle inwoners, maar ook voor economie en werkgelegenheid. Het is belangrijk de winkelstructuur te bewaken en het winkelen door inwoners in de eigen kernen te stimuleren.

Stichting Ondernemersfonds
Laarbeek heeft sinds 2017 een ondernemersfonds. Het is een initiatief van Parkmanagement Laarbeek, CentraManagement Laarbeek en ZLTO. Het fonds is bedoeld om georganiseerd ondernemerschap in staat te stellen om collectieve zaken structureel te financieren en daarmee de economie in Laarbeek te versterken.

Ontwikkelingen

Regionale opgaven
De economische dynamiek in Zuidoost Brabant zorgt (naast de druk op woningen en voorzieningen) niet alleen voor een forse groei van de werkgelegenheid, maar stelt Brainport Eindhoven ook voor forse opgaven op het gebied van economische infrastructuur. Zowel de HTSM-sector (hightech systemen en materialen) als hun toeleveranciers groeit hard, wat een forse vraag aan nieuwe werklocaties oplevert.
Laarbeek heeft zich ingespannen om het Regionaal Bedrijventerrein Brainport een stapje dichterbij te brengen, en werkt bovendien aan toekomstige uitbreiding van Bemmer.
Onze inzet op het punt van bereikbaarheid (o.a. N279, Beekse Brug en snelfietspaden) is ook voor het Laarbeekse bedrijfsleven van belang. Deze inzet, en onze inzet t.a.v. bijv. Recreatie en Toerisme en Centrumplan Lieshout, vindt u terug in programma 3.

Ambities

A. Er zijn voldoende bedrijfskavels beschikbaar in Laarbeek en in de regio.
B. We nemen een actieve houding aan in het versterken van de winkelcentra en het tegengaan van leegstand van centrumpanden.
C. Arbeidsmigranten worden op een menswaardige manier gehuisvest.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

4.01 De gemeente ondersteunt de realisatie van een regionaal bedrijventerrein in de regio en zet tevens in op uitbreiding van bedrijventerrein Bemmer ten behoeve van de lokale behoefte.

4.02 De bestaande Retailnota wordt op actualiteit ververst.

4.03 In ons vestigingsbeleid wordt het bieden van (meer) werkgelegenheid als toewijzingscriterium gehanteerd.

4.04 De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid waar het gaat om de huisvesting van arbeidsmigranten, conform recent vastgesteld beleid.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

3.1 Economische ontwikkeling

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

0.10 Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**-560**	**-560**	**-460**	**-460**
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2023	2	2	2	2
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-559**	**-559**	**-459**	**-458**
Gemeenschappelijke Regelingen	18	18	18	18
Saldo na Kadernota 2024-2027	**-540**	**-540**	**-440**	**-440**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

		Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000		2024	2025	2026	2027
Gemeenschappelijke Regelingen		**18**	**18**	**18**	**18**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 MRE		**18**	**18**	**18**	**18**
	Lasten	18	18	18	18

De aangeboden concept-begroting 2024 van MRE leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel afgerond € 10.000.
Deze bijstelling vindt verdeeld plaats over de programma's 1, 4 en 6.

Programma 5 Gezondheid, welzijn, zorg en onderwijs

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt

Bestuursakkoord 2022-2026

Decentralisatie en integraliteit
De decentralisatie richting gemeente is de afgelopen jaren steeds verder doorgevoerd en de transitie in het sociaal domein heeft vorm gekregen. De komende jaren ligt het zwaartepunt op het gebied van preventie. Het koersdocument ‘Samenwerken door Samen Werken’ van de vijf Peelgemeenten - georganiseerd in een gemeenschappelijke regeling - geeft de komende jaren richting met de nadruk op de omgeving en context van de gemeenten.

De integrale aanpak van het sociaal domein heeft zijn vruchten afgeworpen. Door te ontschotten staat er momenteel een sociaal domein waarin over de verschillende leefdomeinen wordt samengewerkt, met als doel de goede en adequate ondersteuning voor onze inwoners. Dit is ook financieel merkbaar, Laarbeek heeft de afgelopen periode hard gewerkt aan een financieel stabieler sociaal domein. We willen maatwerk bieden, toegesneden op de individuele ondersteuningsbehoefte. Van het gelijkheidsbeginsel naar erkende ongelijkheid, het ongelijkheidsbeginsel. Doen wat nodig is in dít geval, in déze situatie binnen déze omstandigheden.
Integrale samenwerking is de sleutel tot het voorkomen van escalaties of het snel de-escaleren. De Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) geeft hier meer handvatten voor. De Wams helpt gemeenten om bij inwoners met ‘gestapelde problemen’ de regierol te pakken voor een integrale aanpak.

Vroegsignalering
We willen steeds meer aandacht besteden aan de voorkant van het proces. Daarbij is vroegsignalering een belangrijke methodiek. Momenteel is vroegsignalering reeds actief bij schuldhulpverlening; dit wordt breder uitgerold. Ook gaan we meer inzetten op preventie en collectiviteit. Hierdoor hoeven minder inwoners een beroep te doen op specialistische zorg en ondersteuning. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de huiskamers in de kernen en de acties rondom Vitaal Laarbeek. Hierin blijven we met onze maatschappelijke partners innoveren en ontwikkelen op basis van de behoeften binnen de samenleving.

Eenzaamheid
Je goed voelen wordt voor een belangrijk deel bepaald door mensen om je heen. Mensen met wie je lief en leed kunt delen en op wie je een beroep kunt doen als het even minder goed gaat. Helaas heeft niet iedereen een sociaal netwerk waarop hij terug kan vallen.
Eenzaamheid wordt door veel van onze inwoners als een groot probleem ervaren. Het gemis aan verbondenheid met anderen kan nadelige gevolgen hebben voor de gezondheid en ertoe leiden dat mensen meer gebruik maken van voorzieningen. Eenzaamheid is bovenal vanuit menselijke oogpunt ongewenst. Wij willen hen (jong en oud) niet aan hun lot overlaten.

Vrijwilligers
Onze vrijwilligers zijn cruciaal voor het functioneren en floreren van onze maatschappij. Onze waardering hiervoor is groot en heeft onze voortdurende aandacht. Tegelijkertijd zetten we in op slimme samenwerkingen tussen verenigingen, mede om de inzet van vrijwilligers toekomstbestendig te houden.

Positieve gezondheid
Gezondheid kan gezien worden als ‘het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven’. Het gaat niet alleen om de afwezigheid van ziekte. Mensen die goed leren omgaan met hun ziekte

(aanpassingsvermogen) ervaren hun gezondheid over het algemeen ook als goed. Er wordt niet zozeer gekeken naar problemen of beperkingen, maar naar de mogelijkheden die mensen zelf nog hebben. Wij willen blijvend inzetten op deze nieuwe benaderingswijze van gezondheid.

Dementie
Door de toenemende vergrijzing van onze maatschappij wordt het aandeel van mensen met een vorm van dementie in de toekomst groter. Laarbeek probeert daar op in te spelen door een dementie-vriendelijke gemeente te zijn waarin gekeken wordt naar de dementerende mens en zijn omgeving. Omdat mensen langer thuis blijven wonen moet de zorg hierop aangepast worden. Ook het begrip voor mensen met dementie in onze dorpen zal moeten veranderen zodat ze langer mee kunnen doen in hun buurt en vereniging.

Mantelzorg
Steeds vaker wordt bij het verlenen van zorg een beroep gedaan op vrijwilligers die mantelzorg verlenen. Mantelzorg verlenen, hoort bij het leven. Dat neemt niet weg dat mantelzorgers overbelast kunnen raken. Slechts een beperkt gedeelte van de mantelzorgers is in beeld bij de welzijnsorganisatie. Veel van hen vinden het normaal wat ze doen en hebben geen behoefte aan ondersteuning of advies. In de toekomst zal steeds vaker een beroep op mantelzorgers moeten worden gedaan. De mantelzorger moet, daar waar nodig en gewenst, vanuit de sociale basisstructuur ondersteund en ontlast worden.

Participatiewet
Sinds 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Dit betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het bieden van ondersteuning aan mensen met (verminderd) arbeidsvermogen bij het vinden van passend werk. Laarbeek werkt hiervoor regionaal samen in het werkbedrijf Senzer. Om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te kunnen begeleiden naar de reguliere arbeidsmarkt zijn voorzieningen nodig, zoals werkervaringsplaatsen en mogelijkheden voor maatschappelijke deelname bij lokale voorzieningen. Door een breder aanbod van dergelijke (laagdrempelige) voorzieningen wordt de kans tot de toeleiding naar de arbeidsmarkt vergroot. Hierbij wordt geconstateerd dat de complexiteit van de doelgroep toeneemt met meer intensieve begeleiding tot gevolg.

Participatie en armoede
We zetten ons in om (verborgen)armoede te bestrijden, armoede die voor de samenleving niet zichtbaar, is met als uitgangspunt gelijke kansen voor iedereen. Daarbij willen we speciale aandacht besteden aan kinderarmoede.
Preventie en vroegtijdig signaleren van betalingsachterstanden kunnen helpen om (problematische) schulden te voorkomen. Problematische schulden leiden niet zelden tot gezondheidsproblemen, een beroep op de bijstand en/of huisuitzetting of zelfs tot jeugdhulpvraagstukken. We vinden het daarom van belang om de schulddienstverlening verder door te ontwikkelen.

Jeugdparticipatie
Jeugdparticipatie is het maatschappelijk meedoen van jeugd, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of via een maatschappelijke stage. Dit geeft jongeren inspraak en invloed en een bredere kijk op de maatschappij waar ook zij onderdeel van uitmaken. Ze krijgen de mogelijkheid om initiatief te nemen en verantwoordelijkheid te dragen.

Statushouders/vluchtelingen
De komst van vluchtelingen naar Nederland betekent ook iets voor de gemeente Laarbeek. Sommige vluchtelingen krijgen de status 'statushouder' en iedere gemeente heeft een opgave om een bepaald aantal statushouders te huisvesten. Naast de huisvesting moeten de statushouders wegwijs gemaakt worden in de gemeente, wordt arbeidsparticipatie in gang gezet en moeten kinderen naar school. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is onze gemeente gevraagd om de mogelijkheden te onderzoeken voor opvang voor langere tijd. Deze opvang zal ook het nodige vragen van onze sociale voorzieningen.

Accommodaties
In Laarbeek is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in voorzieningen in alle dorpen, waardoor

er een uitstekend niveau aan sociale, culturele en educatieve voorzieningen aanwezig is. Dit willen we naar de toekomst toe ook zo behouden. Dat vraagt om reserveringen/investeringen voor het beheer en onderhoud van de voorzieningen en ook om een andere verdeling van de verantwoordelijkheden. Er zal een grotere rol en inbreng van de inwoners en organisaties worden verwacht.

Energie-neutrale gemeentelijke gebouwen
De gemeente heeft circa negentig gemeentelijke objecten in beheer. Deze worden via planmatig onderhoud beheerd aan de hand van een meerjaren-onderhoudsprogramma. In het licht van het klimaatakkoord zijn er doelstellingen op het gebied van verduurzaming maatschappelijk vastgoed bijgekomen. De provincie en de MRE-gemeenten hebben een ondersteunende taak richting (kleine) gemeenten om deze opgave te realiseren. Laarbeek is hiervoor pilotgemeente met twee projecten. Daarnaast is de opdracht verstrekt om een routekaart voor verduurzaming voor al onze objecten in kaart te brengen.
De komende jaren moet rekening worden gehouden met een forse investering voor het energieneutraal maken van de gemeentelijke gebouwen. Deze investeringen betalen zich op termijn terug door een beduidend lagere energielast.

Ontwikkelingen

Transformatie
De uitwerking van de 3 grote landelijke transformaties (het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Aktief Leven Akkoord (GALA), en de Hervormingsagenda Jeugd (HVAJ)) pakken we in regionaal verband op.
Het Rijk beoogt nog steeds een significante bezuiniging. Het is nog onduidelijk wat precies de financiële impact zal zijn. Duidelijk is dat het Rijk de bezuinigingen op de korte termijn deels terugdraait maar het is nog ongewis wat de uiteindelijke rijksbijdrage zal zijn. Dat brengt onzekerheid met zich mee voor het financiële lange termijn perspectief.

Samen met de LEVgroep gaan we de toegang tot het sociaal domein opnieuw inrichten, zodat er voor onze inwoners één plek is waar ze met hun vragen rondom sociaal domein terecht kunnen. Dit wordt een gezamenlijke toegang van het sociaal team Laarbeek en de LEVgroep. Deze toegang zal eind 2023 operationeel zijn.
Binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel is dit voorjaar een regionaal arbeidsmarktplan voor de periode 2023-2027 vastgesteld.

We werken hard aan een Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onze scholen; de financiële impact hiervan wordt hopelijk snel duidelijk. Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed zetten we in op 55% reductie van de CO2-voetafdruk voor gemeentelijke gebouwen in 2030. De routekaart verduurzaming Maatschappelijk vastgoed / Gemeentelijk vastgoed is gereed en is in februari 2023 in de raad vastgesteld. De verduurzamingsplannen worden in samenwerking met de provincie uitgewerkt. Op dit moment zijn we bezig met het opstellen van een duurzaam meerjaren onderhoudsplan.

Ambities

A. We willen een bijdrage leveren aan het tegengaan van de toenemende sociale en culturele tweedeling in de maatschappij.
B. We werken toe naar een sociaal domein zonder schotten met minder regels, met als doelstelling om goede zorg betaalbaar te houden.
C. We richten ons op de bestrijding van de (verborgen) armoede.
D. We zetten ons in voor een eenzaamheidsaanpak (voor jong en oud).
E. Vanwege het belang voor de samenleving blijven we verenigingen en vrijwilligers actief ondersteunen.
F. We blijven inzetten op een bredere kijk op (positieve) gezondheid.
G. We willen overbelasting van mantelzorgers voorkomen.

H. Voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden laagdrempelige voorzieningen gecreëerd, gericht op participatie (inclusiviteit).
I. De participatie van jeugd in de samenleving wordt bevorderd.
J. We onderschrijven het belang van algemeen toegankelijke voorzieningen.
K. We zorgen ervoor dat de functionaliteit en het beheer van onze accommodaties op orde blijven.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

5.01 De komende raadsperiode wordt gewerkt aan een nieuw Beleidsplan sociaal domein met als centrale thema's integraliteit, maatwerk, inclusiviteit, toegankelijkheid (in brede zin) en vindbaarheid.

5.02 We rollen vroegsignalering breder uit over het sociaal domein.

5.03 We blijven inzetten op activerend huisbezoek.

5.04 Het minimabeleid krijgt een stevige impuls met extra aandacht voor vroegsignalering.

5.05 We ontwikkelen de huiskamerprojecten door.

5.06 Laarbeek blijft inzetten op een 'dementie-vriendelijke gemeente'.

5.07 De mantelzorger wordt ondersteund en ontlast.

5.08 Schulddienstverlening wordt verder uitgebouwd.

5.09 We zijn ruimhartig in de opvang van statushouders en vluchtelingen.

5.10 We zetten in op maatwerk door samenwerking met alle partners die nodig zijn om mensen te helpen volwaardig deel te nemen aan de arbeidsmarkt en kijken daarbij over de grenzen van de bestaande regels en kaders heen.

5.11 Er vindt een herijking plaats van het accommodatiebeleid, waarbij tevens wordt gestudeerd op de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van omni-verenigingen.

5.12 We zetten in op het toekomstbestendig maken van het Ontmoetingscentrum Beek en Donk.

5.13 De energieneutraliteit van gemeentelijke gebouwen wordt aangepakt, hetgeen een forse investering tot gevolg kan hebben. Hierbij wordt niet alleen naar de kosten, maar ook naar de opbrengsten en vervangingsinvesteringen gekeken. De gemeente streeft naar een 55% reductie van de CO2-voetafdruk van haar gemeentelijke gebouwen in 2030 (ten opzichte van 1990). Maatregelen worden bij voorkeur uitgevoerd tijdens natuurlijke vervangingsmomenten.

5.14 Afspraken toegevoegd die niet in het raadsprogramma waren opgenomen.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

4.2 Onderwijshuisvesting

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

5.1 Sportbeleid en activering

5.2 Sportaccommodaties

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

6.3 Inkomensregelingen

6.4 WSW en beschut werk

6.5 Arbeidsparticipatie

6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)
6.71B	Begeleiding (WMO)
6.71C	Dagbesteding (WMO)
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.72A	Jeugdhulp begeleiding
6.72B	Jeugdhulp behandeling
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding
6.73B	Gezinsgericht
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf
6.74C	Gesloten plaatsing
6.82	Geëscaleerde zorg 18-
6.82A	Jeugdbescherming
7.1	Volksgezondheid
0.10	Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**-21.622**	**-20.977**	**-20.862**	**-20.849**
Mutaties tot en met mei	-12	-12	-12	-12
1e Tussenrapportage 2023	-269	-269	-269	-269
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**-21.903**	**-21.258**	**-21.143**	**-21.130**
Gemeenschappelijke Regelingen	-574	-704	-747	-793
Bestaand beleid	-748	-644	-624	-594
Nieuw beleid	-96	-96	-96	-336
Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire	1.873	1.638	1.730	1.647
Saldo na Kadernota 2024-2027	**-21.447**	**-21.063**	**-20.880**	**-21.205**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027

Gemeenschappelijke Regelingen		**-574**	**-704**	**-747**	**-793**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 GGD		**-67**	**-67**	**-67**	**-67**
	Lasten	-67	-67	-67	-67

De aangeboden concept-begroting 2024 van de GGD leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel € 67.297.

Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 Peelgemeenten		**-165**	**-165**	**-165**	**-165**
	Lasten	-165	-165	-165	-165

De aangeboden concept-begroting 2024 van de Peelgemeenten leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel € 164.557.

Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 Senzer		**-342**	**-472**	**-515**	**-561**
	Lasten	-342	-472	-515	-561

De aangeboden concept-begroting 2024 van Senzer leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel € 341.946, oplopend naar structureel € 560.904 in 2027.

Bestaand beleid		**-748**	**-644**	**-624**	**-594**
Actualisering prognose zorgkosten 2024 Sociaal Domein		**-496**	**-496**	**-496**	**-496**
	Lasten	-496	-496	-496	-496

Begin april jl. is vanuit de GR Peelgemeenten naar aanleiding van de voorlopige jaarrapportage zorgkosten 2022 naast een actuele prognose zorgkosten 2023 ook een prognose 2024 aangeleverd. Op basis hiervan vindt nu bijstelling plaats van de zorgkosten Sociaal Domein (Wmo, Jeugd en Bijzondere bijstand, Minimabeleid & Schuldhulpverlening).
De structurele bijstelling 2023 is reeds verwerkt via de 1e tussenrapportage 2023.
De structurele bijstelling 2024 resulteert per saldo in een structureel nadeel van € 537.242.
De dekking hiervan vindt plaats door inzet van het nog beschikbare restant-budget risicobuffer Sociaal Domein (saldo € 41.690 structureel). Hiermee resteert nog een ongedekt structureel budgettair tekort van € 495.552.

Centrale toegang		**-60**	**-60**	**-60**	**-60**
	Lasten	-60	-60	-60	-60

In 2023 ontwikkelen we een centrale toegang voor het sociaal domein. Daarmee willen we bereiken dat:
- het voor inwoners duidelijk wordt waar zij terecht kunnen voor informatie, advies en vraagverheldering.
- inwoners zo goed en snel mogelijk en met zo min mogelijk doorverwijzingen gehoord en waar nodig geholpen worden
- vragen worden (waar mogelijk) eerst vanuit welzijn opgepakt in plaats van meteen vanuit zorg.
- alle partners in het sociaal domein benaderen vragen van inwoners op dezelfde manier.
- we werken toe naar een sociaal domein zonder schotten en minder regels.
In 2023 werken we het plan uit om hier invulling aan te geven. Dit zal leiden tot meerkosten, bestaande uit kosten voor bijvoorbeeld systemen en voor formatie om de centrale toegang daadwerkelijk invulling te geven.

Nieuw contract voor Collectieve Aanvullende Verzekering (CAV)		**-12**	**-12**	**-12**	**-12**
	Lasten	-12	-12	-12	-12

Het huidige contract voor de Collectieve Aanvullende Verzekering (CAV) loopt eind 2023 af. Vanaf 1-1-2024 wordt een nieuw contract afgesloten waarbij een hogere gemeentelijke bijdrage van de gemeente gevraagd kan worden/wordt. Uitgaande van alleen een indexatie betekent dit een verhoging van structureel € 12.000.

Opstellen Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijshuisvesting		**-80**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-80	0	0	0

Naar verwachting zal het per 1 januari 2025 verplicht zijn voor gemeenten over een Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijshuisvesting te beschikken. Hiervoor zal expertise ingehuurd moeten worden.

Pilot toekomstbestendige bibliotheek		**-20**	**-20**	**0**	**0**
	Lasten	-20	-20	0	0

De huiskamers in de vier kernen van Laarbeek hebben een belangrijke positie binnen ons sociaal domein. Met onze partners LEVgroep, Stichting Dorpshuizen Laarbeek en bibliotheek de Lage Beemden ontwikkelen we een gezamenlijk aanbod van (collectieve) activiteiten voor inwoners, verenigingen, groepen, clubs, vrijwilligers en organisaties om mensen en activiteiten actief met elkaar te verbinden en samen te werken aan een vitale samenleving. We willen onderzoeken op welke manier bibliotheek de Lage Beemden in die samenwerking het beste haar rol kan pakken, waarbij ook invulling wordt gegeven aan een toekomstbestendige bibliotheek. Daarvoor voeren we een pilot uit met een grote vestiging in Beek en Donk, een bibliotheekpunt in Lieshout met een smallere collectie, een servicepunt van de bibliotheek in Aarle-Rixtel en een afhaalpunt in Mariahout. Om de pilot uit te kunnen

voeren, kan de opgelegde bezuiniging van € 75.000 niet geheel worden behaald en is er in 2024 en 2025 een extra budget nodig van € 20.000.

Stimuleren van preventie en vitaliteit inwoners via sport en bewegen		**-30**	**-30**	**-30**	**0**
	Lasten	-30	-30	-30	0

We willen in Laarbeek goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Dat vinden we belangrijk. Voor onszelf, voor onze naasten en voor de samenleving als geheel. De zorg staat echter onder druk. Als we niets doen, dreigt de zorg vast te lopen. Dat betekent dat we nog meer moeten investeren in gezond leven en preventie. In Laarbeek zijn we al op de goede weg. De buurtsportcoaches hebben daarin hun meerwaarde al aangetoond. We moeten nog meer investeren in buurtsportcoaches, om zo bij te dragen aan de stip op de horizon: een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving, en waarin sprake is van een sterke sociale basis (Gezond en Actief Leven Akkoord). Het Rijk heeft het succes van buurtsportcoaches erkent en stelt voor de inzet van deze coaches met de specifieke uitkering GALA extra middelen beschikbaar: € 20.000 t/m 2026. Daarbij wordt wel de eis gesteld dat de gemeente hiervoor cofinanciering beschikbaar stelt van € 30.000.

Uitbreiding contracttaken jeugdgezondheidszorg		**0**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	0	0	0	0

Vanaf 2022 hebben wij geïnvesteerd in de maatwerkactiviteiten (contracttaken) van de jeugdgezondheidszorg van de GGD. Daarmee richten we ons op het versterken van de relatie in de sociale basis: tussen basisscholen, voorschoolse voorzieningen, jeugdgezondheidszorg en sociaal team Laarbeek. Ook is er nu meer ruimte voor de jeugdgezondheidszorg om preventieve activiteiten uit te voeren, in het kader van vroegsignalering en informatie en advies extra gesprekken te voeren en waar nodig ondersteuning te bieden in het gezin, als voorliggende voorziening op de inzet van gezins- en jongerencoaches. Met deze inzet versterken we de sociale basis, wat vanuit de nog vast te stellen Hervormingsagenda Jeugd een opdracht aan gemeenten zal worden.
Tot juli 2025 bekostigen wij deze extra inzet van de jeugdgezondheidszorg vanuit de specifieke uitkering van het Rijk in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs, welke zich richt op het bestrijden van achterstanden als gevolg van corona. Voor duurzame voortzetting na afloop van de looptijd van de specifieke uitkering is € 50.000 per jaar nodig. De dekking van deze meerkosten vindt plaats vanuit de beschikbare stelpost Jeugd. Hierdoor is de financiële bijstelling budgettair neutraal.

Voortzetting DVO t/m 2025 inzake schuldhulpverlening aan ondernemers		**0**	**-26**	**-26**	**-26**
	Lasten	0	-26	-26	-26

De huidige dienstverleningsovereenkomst (DVO) schuldhulpverlening aan ondernemers loopt t/m 2025. Tot en met 2024 wordt dit gedekt vanuit de coronamiddelen. Voor het laatste jaar van de DVO (2025) is nog geen dekking. Bezien wordt of het vanaf 2026 middels een DVO wordt voortgezet of onder de reguliere dienstverlening van GR Senzer komt te vallen. In beide gevallen zijn structurele middelen nodig. Schuldhulpverlening aan ondernemers is een wettelijke taak.

Werkbudget Koersagenda 'Samenwerken door Samen werken'		**-50**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-50	0	0	0

We hebben ons als gemeente Laarbeek gecommitteerd aan de strategische samenwerking in het sociaal domein met de Peelgemeenten. Daarvoor is de koersagenda 'Samenwerken door Samen werken' opgesteld. Door deze slimme samenwerking zijn we in staat zelfstandigheid te borgen en Strategische samenwerking om zelfstandigheid te behouden en inhoud te kunnen geven aan alle uitdagingen die er op ons afkomen om een functionerend sociaal domein te houden. Tot op heden is dit gebeurd doordat 6 organisaties capaciteit beschikbaar stellen. In sommige gevallen is het noodzakelijk om vanwege gebrek aan capaciteit of specifieke expertise in te huren. In 2024 wordt de koersagenda herijkt.

Nieuw beleid		**-96**	**-96**	**-96**	**-336**

Hogere kosten Harmonisatie minimaregelingen		**-65**	**-65**	**-65**	**-65**
	Lasten	-65	-65	-65	-65

In 2022 is gestart met de voorbereidingen voor de harmonisatie van de minimaregelingen en bijzondere bijstand voor de Peelgemeenten. Op basis van de toen bekende informatie is daarvoor in de begroting 2023 e.v. een budget opgenomen. Nu de harmonisatie zijn afronding nadert, is beter in te schatten wat de financiële gevolgen zijn van het voornemen te harmoniseren.

Ontmoetingscentrum Beek en Donk		**0**	**0**	**0**	**-240**
	Lasten	0	0	0	-240

Het deelproject verduurzamen Ontmoetingscentrum van de Routekaart Gemeentelijk Vastgoed is in 2023 met een Bestuursopdracht opgestart. Zoals met de raad met een RIB is gedeeld is gekozen voor meer dan verduurzamen. De accommodatie moet ook multifunctioneel en toekomstig bestendig worden. Dit kan door renovatie of door (gedeeltelijk vervangende) nieuwbouw. Naar verwachting is het project eind 2026 gereed. De kosten voor het scenario nieuwbouw worden op dit moment geraamd op € 9 miljoen (kapitaallasten € 315.000 per jaar). In de begroting zijn hiervoor al gedeeltelijk dekkingen zoals € 45.000 (voorlopige reservering kapitaallasten) en € 34.351 (duurzaamheid) opgenomen. Aanvullend wordt vanaf 2027 een jaarlijkse dekking van € 240.000 gevraagd. Op dit moment is nog niet duidelijk of de bestaande accommodatie zal worden gesloopt. Dit is afhankelijk van het te kiezen scenario. De boekwaarde van het Ontmoetingscentrum bedraagt ruim € 900.000. Bij sloop wordt voor de eenmalige afschrijving dekking gevraagd uit de Algemene Reserve. De bijbehorende kapitaallasten zullen daarmee vrijvallen (ongeveer € 40.000) en kunnen indien nodig voor het project worden ingezet.

Uniform beleid arbeidsmarktregio Helmond-de Peel inzake Social Return on Investment (SROI)		**-31**	**-31**	**-31**	**-31**
	Lasten	-31	-31	-31	-31

Om invulling te geven aan SROI wordt een regionale servicedesk opgezet. De servicedesk is de spil bij de uitvoering van SROI na gunning van overheidsopdrachten aan opdrachtnemers. De servicedesk stimuleert, faciliteert, jaagt aan, observeert, verbindt en is actief op zoek naar mogelijkheden om SROI toe te passen. Structurele jaarlijkse kosten: € 31.055.

Zwemvisie		**0**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	0	0	0	0

Op 30 mei 2023 heeft het college de bestuursopdracht vastgesteld, waarin zij opdracht geven tot het uitwerken van scenario's t.a.v. zwemmen in Laarbeek. De raad zal hierover in september/oktober besluiten, waarna het een financiële vertaling kent in Begroting 2024 en verder afhankelijk van het gekozen scenario. Daarom wordt nu vooralsnog een PM-post opgenomen.

Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire		**1.873**	**1.638**	**1.730**	**1.647**
Gevolgen meicirculaire 2023 gemeentefonds		**1.873**	**1.638**	**1.730**	**1.647**
	Lasten	1.873	1.728	1.640	1.557
	Baten	0	-90	90	90

De financiële gevolgen van de meicirculaire 2023 gemeentefonds zijn meerjarig verwerkt in deze Kadernota 2024. Door middel van een afzonderlijke Raadsinformatiebrief wordt de raad nader geïnformeerd over de verdere detaillering van de diverse bijstellingen binnen de verschillende programma's 1, 5 en 6.

Programma 6 Financiën en bedrijfsvoering

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden
Wethouder Briels

Bestuursakkoord 2022-2026

De financiële situatie
De financiële situatie van de gemeente is gezond. We hebben een structureel sluitend meerjarenperspectief in de begroting 2022 en volgende jaren gepresenteerd. De provincie als toezichthouder heeft geen kritische kanttekening bij onze begroting gemaakt. Hierbij moet worden aangetekend dat we in hoge mate afhankelijk zijn van de Rijksvergoedingen.

Door steunpakketten vanwege corona, structurele compensatie voor de gestegen kosten van het sociaal domein en meevallers in de september-circulaire 2021 is er bij de totstandkoming van de begroting 2022 een ruime financiële situatie ontstaan. Er zijn bedragen in de begroting opgenomen voor risico's voor het sociaal domein en de herverdeling van het gemeentefonds. Onze reservepositie is goed.
Daarnaast zijn er veel bewegingen in grondexploitaties, waardoor steeds gekeken moet worden of de risicoreserve grondexploitatie toereikend dan wel te hoog of te laag is in relatie tot de onderliggende risico's. De reserve bedraagt nu keurig 4,4 miljoen euro. Wanneer deze te hoog is, wordt deze afgeroomd naar de algemene reserve.

Personeelsbestand
De ambtelijke organisatie bestaat uit de gemeentesecretaris, vier afdelingen met elk een afdelingsmanager, een kleine staf en de griffie. Een organisatie, waarvan de (wettelijke) taken en opgaven de afgelopen jaren enorm zijn toegenomen qua complexiteit in samenhang, wetgeving en eisen, waardoor onze ambtelijke organisatie in eind 2022 is gegroeid naar 118,18 fte. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van jeugdzorg, de Omgevingswet, vertaling van de doelen uit het Klimaatakkoord, burgerparticipatie, ondermijning, maar ook de juridisering van de maatschappij. Ook het aantal ruimtelijke plannen dat om een beoordeling vraagt heeft een enorme vlucht genomen. Burgers worden bovendien steeds mondiger en nemen sneller met de gemeente contact op als zij ergens een klacht over hebben. Dit vraagt van onze medewerkers een andere manier van werken waarbij goede communicatieve vaardigheden belangrijk zijn.

Aan de andere kant ligt het vraagstuk van kwetsbaarheid en goedschaligheid ook steeds op tafel, bij een ambtelijk apparaat waar veel vakgebieden/functies bemenst worden door één persoon. Dit maakt ons kwetsbaar - zeker in een veranderende arbeidsmarkt - en maakt ook dat we steeds bestuurlijke ambities in balans moeten brengen en houden met én eventueel uitbreiden van onze capaciteit. Strategisch personeelsbeleid en -planning is hiervoor een belangrijk instrument dat de komende jaren verder uitgewerkt wordt. Het boeien en binden van kwalitatief goed personeel is één van de belangrijkste uitdagingen de komende jaren.

Informatisering & Automatisering
Door de toenemende digitalisering is het zorgvuldig omgaan met de informatie en gegevens van inwoners (persoonsgegevens) en organisaties ook voor gemeenten van steeds groter belang. Uitval van computers, het zoek raken van gegevensbestanden of het door onbevoegden kennisnemen dan wel manipuleren van bepaalde gegevens kan ernstige gevolgen hebben voor de continuïteit van de dienstverlening. Een betrouwbare, beschikbare en correcte informatiehuishouding is essentieel voor de dienstverlening van gemeenten en de privacy van onze inwoners.

Ontwikkelingen

Financieel perspectief
Helaas blijft voor de komende jaren het financieel perspectief onzeker. De discussie over de rijksbijdragen vanaf 2026 loopt nog. En ook voor 2024 en 2025 staat er druk op de jaarlijkse (structurele) financiële bijdrage van het Rijk waar we voor een belangrijk deel van afhankelijk zijn en blijven.

Organisatie ontwikkeling
De positieve impuls door de raad in de organisatie versterking wordt momenteel geïmplementeerd. Deze transitie verloopt voorspoedig en wordt samen met MT, OR en de medewerkers verder invulling gegeven.

Ambities

A. We streven ernaar om de goede financiële situatie te behouden dan wel te verbeteren.
B. Het personeelsbestand van de gemeente is kwalitatief en kwantitatief in overeenstemming met haar taken.
C. De gemeentelijke systemen voor Informatisering & Automatisering zijn robuust, dataveilig en toekomstbestendig.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

6.01	We zijn terughoudend met het verhogen van de lasten voor onze inwoners.
6.02	We blijven investeren in het behoud van ons hoge voorzieningenniveau, met een realistische blik op mogelijkheden, onmogelijkheden en goed uit te leggen overwegingen. Onroerend Zaak Belasting is niet bij voorbaat sluitpost van de begroting. Er dient een balans te zijn tussen opbrengsten, kosten en het voorzieningenniveau in onze kernen.
6.03	De gemeente investeert - aangetoond door een goede onderbouwing - in het personeelsbestand en de bedrijfsvoering, zodat die in evenwicht zijn met de maatschappelijke opgaven en taken van deze tijd.
6.04	We sturen actief op het grondbedrijf vanuit een brede totaalblik (niet per project), met een goede balans tussen beleidsdoelstellingen en financiële positie.
6.05	We zetten in op verantwoord actief grondbeleid.
6.06	We streven naar meer kostendekkende heffingen en retributies.
6.07	De invoering van verblijfsbelasting wordt versneld ingevoerd per 2024.
6.08	We zoeken naar mogelijkheden om een herstructureringsfonds of een vereveningsfonds in het leven te roepen voor het realiseren van sociale woningbouw.
6.09	Er wordt gekeken naar de financiële en praktische mogelijkheden om rioolheffing te baseren op werkelijk waterverbruik.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.4	Overhead
0.5	Treasury
0.61	OZB woningen
0.62	OZB niet-woningen
0.64	Belastingen overig

0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen Gemeentefonds

0.8 Overige baten en lasten

0.10 Mutaties reserves

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023-2026	**35.373**	**35.253**	**32.778**	**31.219**
Mutaties tot en met mei	1	1	1	1
1e Tussenrapportage 2023	-664	-664	-666	-666
Saldo na 1e Tussenrapportage 2023	**34.710**	**34.590**	**32.113**	**30.554**
Gemeenschappelijke Regelingen	-3	-3	-3	-3
Bestaand beleid	-394	-268	-209	-209
Nieuw beleid	-85	-85	-85	-85
Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire	-1.001	-861	-1.653	-815
OZB	154	158	160	160
Saldo na Kadernota 2024-2027	**33.382**	**33.532**	**30.324**	**29.603**

Onderstaand worden de financiële mutaties uit de Kadernota 2024 toegelicht.

		Begroting	Meerjarenperspectief		
bedragen x 1.000		2024	2025	2026	2027
Gemeenschappelijke Regelingen		**-3**	**-3**	**-3**	**-3**
Bijstelling a.g.v. concept-begroting 2024 MRE		**-3**	**-3**	**-3**	**-3**
	Lasten	-3	-3	-3	-3

De aangeboden concept-begroting 2024 van MRE leidt tot budgettair verhoogde bijstelling in 2024 van structureel afgerond € 10.000.
Deze bijstelling vindt verdeeld plaats over de programma's 1, 4 en 6.

Bestaand beleid		**-394**	**-268**	**-209**	**-209**
Aanschaf/implementatie vastgoedadministratiesysteem		**-20**	**-5**	**-5**	**-5**
	Lasten	-20	-5	-5	-5

Het aanschaffen van een vastgoedadministratiesysteem zal nadrukkelijk het strategische beheer van onze vastgoedportefeuille naar een hoger plan brengen.

Data-gedreven werken		**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
	Lasten	-50	-50	-50	-50

Om de beweging naar een datagedreven organisatie verder te maken is het noodzakelijk om de benodigde kennis en expertise voor advisering, procesontwikkeling en coaching uit te breiden. Hiervoor is jaarlijks € 50.000 budget nodig. Als de arbeidsmarkt het mogelijk maakt wordt hiervoor een eigen medewerker aangetrokken.

Gebruik eDepot		**-50**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	-50	0	0	0

Vanaf 2018 gebruikt de organisatie het zaaksysteem eSuite voor de afhandeling van digitale processen. Daarvoor werd Decos gebruikt, wat nog steeds beschikbaar is voor raadplegen oude zaken. Door de informatie uit Decos uit te plaatsen naar het bestaande e-depot kunnen we de structurele kosten besparen. Daarnaast wordt de toegankelijkheid en verbeterd.

Informatiebeveiliging & Privacy (IB&P)		**-199**	**-188**	**-154**	**-154**
	Lasten	-199	-188	-154	-154

De informatiebeveiliging en privacy maatregelen zijn nog niet op orde. Dat blijkt onder andere uit de jaarrapportages van de Functionaris Gegevensbescherming (FG) en de CISO. De FG geeft in zijn laatste rapportage onder meer het volgende aan: “Voor langere tijd stabiliteit in het team, voldoende financiële middelen en het implementeren van standaard werkwijzen ziet de FG als belangrijke voorwaarden om verder te komen.”

Om die reden is in beeld gebracht welke resources, uitgedrukt in capaciteit en overige kosten, nodig zijn om aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO – het gemeentelijk normenkader) gaan te voldoen. Dat beeld is ontstaan uit een benchmark onderzoek en een interne analyse.

Vervangingsinvestering Pickup-bus Toyota Dyna Buitendienst		**0**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	0	0	0	0

Een van de pickup-busjes is aan vervanging toe. Het gaat om de Toyota Dyna. Die is al economisch afgeschreven en heeft ook steeds meer onderhoud nodig. De benodigde vervangingsinvestering bedraagt € 50.000. De dekking van de kapitaallasten vindt plaats ten laste van het budget vervangingsinvesteringen.

Werkbudget veiligheid maatschappelijke voorzieningen vanuit wet- en regelgeving		**-75**	**-25**	**0**	**0**
	Lasten	-75	-25	0	0

Het veilig kunnen onderhouden en gebruiken van onze maatschappelijke voorzieningen is sterk onderhevig aan de toenemende druk van wet- en regelgeving, ventilatie (lees corona en CO2), legionella, brandveiligheid, dakveiligheid, camerabeveiliging etc. Prioritering dient te worden gesteld in welke volgorde en snelheid dient te worden gehandeld.

Nieuw beleid		**-85**	**-85**	**-85**	**-85**
Gegevensbeheer en informatie-analyse		**-85**	**-85**	**-85**	**-85**
	Lasten	-85	-85	-85	-85

Het cluster gegevensbeheer is verantwoordelijk voor alle gegevens en data in de openbare ruimten. Te denken valt daarbij aan de BAG, BGT, BOR en Wkpb.
Een goede database is van cruciaal belang bij het ontwikkelen en uitvoeren van projecten en werkzaamheden in onze leefomgeving. Als de database kwalitatief op orde is en blijft, geeft dit veel voordelen bij het ontwerpen en uitvoeren van nieuwe plannen in de openbare ruimte. Het beheer van gegevens en het analyseren van informatie kent de volgende nieuwe ontwikkelingen en wettelijke taken:
- Beleidsontwikkeling in het kader van de Samenhangende ObjectenRegistratie (SOR) als database van de Omgevingswet;
- Aanbesteding nieuwe applicatie BOR maakt meer mogelijk in het beheren van de gegevens en ter beschikking stellen aan gebruikers;
- Relatiebeheer en operationele samenwerking GR BSOB
Hiervoor is een structureel budget nodig van € 85.000 voor externe advisering, beheer en ondersteuning. Onderzocht wordt of het mogelijk is om in plaats van externe dienstverlening de beschikbare kennis, kunde en inzet binnen het eigen team verder uit te bouwen.

Gemeentefonds o.b.v. meicirculaire		**-1.001**	**-861**	**-1.653**	**-815**
Gevolgen meicirculaire 2023 gemeentefonds		**-1.001**	**-861**	**-1.653**	**-815**
	Lasten	-1.437	-1.437	-1.437	-1.437
	Baten	436	576	-216	622

De financiële gevolgen van de meicirculaire 2023 gemeentefonds zijn meerjarig verwerkt in deze Kadernota 2024. Door middel van een afzonderlijke Raadsinformatiebrief wordt de raad nader geïnformeerd over de verdere detaillering van de diverse bijstellingen binnen de verschillende programma's 1, 5 en 6.

OZB		**154**	**158**	**160**	**160**
Bijstelling ozb-opbrengst 2024 conform gecombineerde index Voorjaarsnota 2023		**154**	**158**	**160**	**160**
	Baten	154	158	160	160

Het voorstel is om de stijging van de ozb-opbrengst 2024 gelijk te laten lopen met de gecombineerde index 2024 vanuit de Voorjaarsnota 2023 van de rijksoverheid (onderdeel van de meicirculaire 2023 gemeentefonds). Dit heeft tot gevolg dat de eerder ingeraamde stijging van de ozb-opbrengst 2024 van 1,6% nu wordt bijgesteld naar 4,22%.

Financiële kaderstelling

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de diverse financiële uitgangspunten van deze kadernota 2024. Deze zijn van belang bij de verdere uitwerking richting de samenstelling van de begroting 2024 met bijbehorend meerjarenperspectief 2025-2027.

Financiële uitgangspunten 2024-2027

In de nu voorliggende kadernota zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd voor de jaarschijven 2024-2027 als opmaat naar de samenstelling van de begroting 2024 met bijbehorend meerjarenperspectief 2025-2027.

1. De basis van het meerjarenperspectief is de gewijzigde begroting 2023 (inclusief de 1e tussenrapportage 2023).

2. In de vastgestelde begroting 2023 is in het meerjarenperspectief 2025-2027 uitgegaan van een constant loon- en prijspeil in zowel de uitgaven als inkomsten (o.a. de berekening van de Uitkering Gemeentefonds). Hiermee wordt ook rekening gehouden in deze kadernota, tenzij anders vermeld.

3. Het subsidieprogramma 2021-2023 is vastgesteld in de raadsvergadering van 19 november 2020. Het nieuwe subsidieprogramma met ingang van het jaar 2024 zal ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd en worden verwerkt in de op te stellen begroting 2024.

4. De laatst bekende formele cao gemeenteambtenaren heeft een looptijd van 1 jaar: 2 januari 2023 t/m 31-12-2023. De structurele gevolgen die hieruit voortvloeien, zijn al verwerkt in de bijgestelde geraamde salarissen via de 1e tussenrapportage 2023.
   Omdat de huidige cao niet verder reikt dan 31 december 2023, wordt voorlopig voor 2024 een loonindexering toegepast op basis van de raming van de loonindexering uit de laatst bekende Voorjaarsnota 2023 van de rijksoverheid. Dit percentage wordt ook gehanteerd bij de berekening van de hoogte van de Algemene Uitkering 2024 bij de meicirculaire 2023 gemeentefonds, t.w. +5,2%.
   Of deze voorlopig toegepaste loonindexering 2024 (+5,2%) uiteindelijk toereikend zal zijn, zal moeten blijken als voor 2024 een nieuwe cao-gemeenteambtenaren bekend wordt. De daaruit voortvloeiende verplichtingen worden dan uiteindelijk leidend als toe te passen indexering van de personeelskosten.

   De nominale loonstijgingen worden niet afzonderlijk gecompenseerd via de Algemene Uitkering. Het gemeentefonds kent één procentueel accres/decres (groei/krimp) dat gelijk is aan het percentage accres/decres van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven. De gemeente moet dus zelf de feitelijke mutatie in de nominale ontwikkelingen (lonen en prijzen) dekken uit het toegekende accres/decres.

5. De indexering van de budgetten met betrekking tot alle overige uitgaven en inkomsten vindt eveneens (tenzij andere contractuele afspraken) plaats op basis van de raming van de prijsindexering 2024 uit de laatst bekende Voorjaarsnota 2023 van de rijksoverheid welke een onderdeel is van de berekening Algemene Uitkering 2024 bij de meicirculaire 2023, t.w. +3,9%. Per saldo worden dus voor 2024 de budgetten van 2023 in de basis verhoogd met 3,9% (indexering 2024: +3,9%).
   Echter een onderdeel van de oplossingsrichting om de begroting 2024 sluitend te krijgen, is om een structurele bezuiniging door te voeren door op voorhand niet alle budgetten te indexeren. Alleen budgetten die op basis van contractuele afspraken moeten worden geïndexeerd, zullen worden aangepast.

6. Prognose aantal inwoners:

1-1-2023	23.255 inwoners	werkelijk
1-1-2024	23.275 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2025	23.295 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2026	23.315 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2027	23.335 inwoners	(+ 20 inwoners)

Dit is een indicatieve benadering zoals in de afgelopen jaren ook gehanteerd.

7. Prognose aantal woonruimten:

1-1-2023	9.942 woonruimten	werkelijk
1-1-2024	9.961 woonruimten	(+ 19 woonruimten)
1-1-2025	9.975 woonruimten	(+ 14 woonruimten)
1-1-2026	10.198 woonruimten	(+ 223 woonruimten)
1-1-2027	10.550 woonruimten	(+ 352 woonruimten)

De geraamde ontwikkeling van het aantal woonruimten is het resultaat van de recent geactualiseerde woningbouw-prognose van de gemeente Laarbeek.

8. Autonome reële toename van de personeelslasten als gevolg van nominale periodieke verhogingen (jaarlijks € 15.000) en een stelpost t.b.v. de financiële consequenties als gevolg van bevorderingen, functiewaardering, marktconforme aanpassingen etc. (jaarlijks € 10.000).

9. Rente voorzieningen o.b.v. contante waarde: 3%
   Rente nieuwe investeringen: 1%

10. De afschrijvingen worden tegen dezelfde termijnen doorgerekend als in de begroting 2023. Nieuwe investeringen worden afgeschreven op basis van het gestelde in artikel 8 van de ‘Financiële verordening gemeente Laarbeek 2019’ ex artikel 212 gemeentewet.

11. Autonome toename onderhoudskosten o.a. door:
    - toename m^2 bestrating en plantsoenen gemiddeld € 20.000 per jaar (€ 10.000 wegen en € 10.000 bos, natuur- en landschapsbeheer);
    - voorziening Speelplan met jaarlijks € 1.350.

12. Autonome toename opbrengst onroerende zaakbelastingen in verband met nieuw- en verbouw gemiddeld € 18.000 per jaar (woningen: € 11.000 / niet-woningen: € 7.000).

13. Bij de doorrekening van de hoogte van het Gemeentefonds is rekening gehouden met:
    - het meerjarenperspectief op basis van de decembercirculaire 2022, aangevuld met de gevolgen uit de meicirculaire 2023 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK);
    - de ontwikkeling van het aantal inwoners;
    - de ontwikkeling van het aantal woonruimten;
    - methode constante lonen en prijzen voor de periode 2025 t/m 2027.

14. Het jaarlijks budget voor ‘incidentele onvoorziene lasten’ is als volgt geraamd:
    - budgetbevoegdheid raad € 15.000
    - budgetbevoegdheid college € 45.000

15. Het budget voor ‘incidenteel nieuw beleid’ is voorlopig geraamd op jaarlijks € 0 voor de periode 2024 t/m 2027.

16. Het budget voor ‘structureel nieuw beleid’ is voorlopig geraamd op jaarlijks € 0 voor de periode 2024 t/m 2027.

17. Voor de kapitaallasten van vervangingsinvesteringen voor de periode 2024 t/m 2027 zijn de volgende jaarlijks oplopende structurele stelposten opgenomen:
    - vervangingsinvesteringen wegen € 23.000
    - vervangingsinvesteringen openbare verlichting € 18.000
    - vervangingsinvesteringen algemeen (overig) € 15.000